

2/2020

KYVYT

käyttöön

Yrittäjänä
Parkinsonin taudista
huolimatta

4

Työkykyä voi tukea
etenevän sairauden
kohdalla

8

Lihastauti ja työ:

**mukautukset
tukevat**

työssä jaksamista

Työkykyohjelman pohjaksi runsaasti tietoa työllistymisen esteistä

– on ratkaisujen aika

OECD:ssä on tehty tutkimus Suomen työikäisten henkilöiden työmarkkinoille kiinnittymisen haasteista ja esteistä. Selvityksen mukaan joka neljännellä työikäisellä on vaikeuksia työmarkkinoilla. Terveysrajoitteet ovat yleisin este työllistymiselle. Tutkimusraportissa on eroteltu työllistymistä haittaavat esteet kolmeen kategoriaan: 1) Työkykyyn liittyvät esteet, joihin luetaan osaamiseen, työkokemukseen, terveyteen ja hoitovastuisiin liittyvät asiat, 2) kannustimiin liittyvät esteet, joita ovat verotuksesta ja etuja koskevista säännöksistä tai työn ulkopuolisista tuloista johtuvat asiat sekä 3) työnhakuun liittyvät esteet, kuten työtarjousten vähäisyys.

OECD:n selvitys tehtiin vuoden 2017 tiedoista, mutta havainnot siitä, että terveysrajoitteet, tulokseton työnhaku ja muusta kuin työnteosta (esim. eläke) saatavat tulot ovat yleisiä työllistymistä haittaavia esteitä, ovat edelleen, vuonna 2020, ajankohtaisia. Hallituksen työkykyohjelma sisältää toimenpiteitä kaikkiin näihin kokonaisuuksiin. Siksi voisi toivoa ja olettaa, että edellä esitettyjen esteiden kimppuun päästään pureutumaan ja löydetään ainakin joitakin ratkaisuja esteiden purkamiseksi. Työkykyohjelmasta ja järjestöjen roolista ohjelmassa kerrotaan tämän lehden sivuilla 20 - 21.

Kuntoutus-lehdessä (3/2020) on julkaistu tutkimus ”Työnantajayhteistyö ammatillisessa kuntoutuksessa ja tuetussa työllistymisessä” (**Leena Åkerblad – Kaisa Haapakoski**). Tutkimuksen mukaan työpaikoille sijoittuvan ammatillisen kuntoutuksen ja tuetun työllistymisen toimintaympäristössä on erilaisia ja erilaisilla malleilla työskenteleviä toimijoita. Viestintä ja vuorovaikutus vaikuttavat siihen, miten työnantajat kokevat tulevansa ymmärretyksi. Työhönvalmentajien jalkautuminen työnantajien maailmaan on yksi tärkeä tapa lisätä keskinäistä ymmärrystä ja valmennuksen onnistumista.

Tutkimuksessa todetaan sekä työnantajan että työntekijän hyötyjen ja yhteisten arvojen löytäminen tärkeäksi. On siis tehokkaampaa selvittää työnantajien tarpeet ja sovittaa palvelut niihin kuin vakuutella työnantajaa ostamaan palveluja tai palkkaamaan osatyökykyisiä. Tällainen konsultoiva työote vaatii havainnointikykyä ja luovuutta sekä perehtymistä työnantajan tarpeisiin ja yrityksen toimintaan. Tutustumalla työnantajaan ja toimintaympäristöön valmentaja voi löytää myös piilotöitä.

Pitkäkestoisten yhteistyösuhteiden ylläpito, luottamus ja saatavilla olo on yksi tutkimuksen esille nostama kokonaisuus. Luottamus työkykykoordinaattoriin tai muuhun asiakkaan kokonaisvaltaiseen auttamiseen keskittyvään henkilöön nousee esille myös **Merja Lindin** kirjoituksessa tässä lehdessä. Kumppanuussuhteet perustuvat rehellisyydelle ja ymmärrykselle. Myös palveluntuottajien keskinäinen verkostoituminen edistää työnantajayhteistyötä ja työllistymistä. Tämä on tärkeää, kun puhutaan tuetusta työllistymisestä, jonka merkityksestä myös työmarkkinatason ja politiikkatason toimijoiden tulee olla yksimielisiä. ✕

JONI ULMANEN

Jaana Pakarinen

Toimitusjohtaja, Vates-säätiö sr

KYVYT käyttöön

Kyvyt käyttöön on osatyökykyisten työllistymisen erikoislehti, jonka tavoite on edistää vammaisten ja pitkäaikaissairaiden henkilöiden työllistymistä, työssä pysymistä ja työhön paluuta. Lehti on ilmestynyt vuodesta 1997 lähtien.

Päätoimittaja:
Jaana Pakarinen

Toimitussihteeri:
Kati Savela-Vilmari, p. 044 587 9568
kati.savela-vilmari@vates.fi
ISSN 2242-6043 (painettu)
ISSN 2242-6051 (verkkolehti)

Vates
säätiö sr

Julkaisija:
Vates-säätiö sr
PL 40, 00621 Helsinki
Oltermannintie 8, 00620 Helsinki

vates-saatio@vates.fi

www.vates.fi

 @vatessaatio
 @vatessaatio
 @kyvytkayttoon
#kyvytkayttoon

Painos: 5 600 kpl

Painopaikka:
Savion Kirjapaino
Paperi: 90 g LumiSiik,
kansi 170 g LumiSiik

Lehden ulkoasu ja taitto:
Seppo Alanko
Tmi Riimunkantaja
Kansikuva
ja takakansi: Joni Ulmanen

Tulihan lehti oikealle henkilölle ja osoitteeseen? Haluatko tilata tai perua lehden?

OTA YHTEYTTÄ!

Marianne Pentikäinen
P. 044 743 1929
marianne.pentikainen@vates.fi

Kyvyt käyttöön 2/2020

SISÄLTÖ

Työkyky voi säilyä vuosia Parkinsonin taudin toteamisesta	4	Tuetun työllistymisen menetelmät tärkeä osa työkykyohjelmaa	20
Vapaan toimittajan päiväkirjasta	7	Kuntakokeiluilla halutaan vahvistaa vaikeimmin työllistyvien työllisyyspalveluja	22
Työkyvyn tukeminen etenevän sairauden kohdalla	8	Välityömarkkinat ajankohtaiskatsaus	23
Managerina tasa-arvoisena asiakkaan rinnalla	10	Synnyynnäinen sydänvika ei heikennä työllistymistä	24
Hyvä tulkkaus ja apuvälineet tukevat kuurosokeaa työntekijää	12	Aluetoiminta selvitti: Koronaepidemia vaikeuttaa osatyökykyisten työnhakijoiden jo ennestään hankalaa tilannetta	26
Täysin työkykyinen itselle sopivaan työhön	14	Julkaisuja	27
Disability Employment Forum: Mielenterveydestä työpaikalla on tärkeää pitää huolta	17	Ajassa	28
Tutkimuksia ja selvityksiä	18	Info	31

Sisätyötä tekevä Yrjö Kautia hakeutuu mielellään veden äärelle ja nauttii ulkona olosta.

Työkyky voi säilyä vuosia

Parkinsonin taudin toteamisesta

Yrjö Kautia sairastui Parkinsonin tautiin, jota luuli vain iäkkäiden sairaudeksi. Hän on jatkanut yksityisyrittäjänä, sillä sairaus ei ole vienyt työkykyä eikä -halua. Lääkityksen ja säännöllisen elämänrytmin turvin työssä jatkaminen onkin usein mahdollista.

Keväällä 2018 espoolainen Yrjö Kautia huomasi käsiensä tärisevän. Toinen käsi tuntui jäykältä. Kautia tapasi säännöllisesti kuntosalilla henkilökohtaista valmentajaansa, ja tämäkin ihmetteli jäykkyyttä.

– Itse asiassa vaimoni taisi ensimmäisenä huomata muutoksia minussa, aiemmin kuin minä itse, Kautia muistelee.

– Hajuaistini on hävinnyt jo kymmenisen vuotta sitten, mutta en osannut sitä kummastella sen enempää, hän kertoo espoolaisessa kahvilassa.

Oireita seurailtiin jonkin aikaa, kunnes lääkäri antoi lähetteen neurologisiin tutkimuksiin. Keväällä 2019 Kautia sai diagnoosin. Hänellä todettiin Parkinsonin tauti.

– Se oli aikamoinen järkytys. Olin ajatellut, että se on iäkkäiden ihmisten sairaus ja että jos siihen sairastuu, elämä on suurin piirtein ohi.

Kautia oli diagnoosin saadessaan 50-vuotias.

Hyödyllistä tietoa ja apua sopeutumisvalmennuksesta

Kautia kuuli diagnoosista henkilökohtaisesti lääkäriltä. Samalla hän sai sairaalasta muunkaansa esitteitä ja Parkinsonliiton yhteystiedot. Liiton kautta hän sai muun muassa tietoa sairaudesta, kuntoutuksista ja myös vertaistukea, jos kokisi tarvitsevansa sellaista.

– Vaimoni ensireaktio oli viha. Hänen oli vaikea hyväksyä sairauttani. Pikkuhiljaa hänkin sopeutui ja on todella paljon tukenut minua asiassa. Hän esimerkiksi tekee minulle terveellisiä eväitä töihin ja huolehtii muutenkin, Yrjö Kautia antaa kiitosta puolisolleen.

Kautia on yksityisyrittäjä autoalalla. Hänen yrityksensä CarZone on toiminut noin 14 vuotta.

Mies osallistui vastasairastuneille järjestettyyn infotilaisuuteen. Siellä hän kuuli sopeutumisvalmennuskurssista, jonne

Olin ajatellut, että se on iäkkäiden ihmisten sairaus ja että jos siihen sairastuu, elämä on suurin piirtein ohi.

Parkinsonin tauti ja työssä jatkaminen

Parkinsonin tauti on etenevä neurologinen sairaus, jonka oireita ovat liikkeiden hitaus, lepovapina, lihasjäykkyys ja tasapainovaikeudet. Myös masennusta ja muistihäiriöitä voi esiintyä.

Oireet johtuvat aivojen mustan tumakkeen solukadosta ja siitä aiheutuvasta dopamiinin vähenemisestä. Aivojen tietyt liikesäätelyyn osallistuvat hermosolut alkavat tuhoutua. Hermosoluja tuhoutuu vähitellen normaalistikin, kun ihminen vanhenee. Parkinsonin taudissa tuhoutuminen alkaa aikaisemmin ja on voimakkaampaa.

Taudin syytä ei tiedetä, eikä sitä osata parantaa. Oireita hoidetaan lääkkeillä ja kuntoutuksella. Lääkityksellä oireet saadaan usein hyvin hallintaan. Oireet ja taudin eteneminen vaihtelevat paljon eri ihmisillä. Joidenkin oireet voivat pysyä lievinä jopa vuosikymmeniä, joillakin sairaus etenee nopeammin. Lääkityksen lisäksi liikunta sekä esimerkiksi rentoutusharjoitukset ovat tärkeitä keinoja ylläpitää hyvää vointia. Liiallista stressiä pitäisi välttää.

Suomessa Parkinsonin tautia sairastaa noin 16 000 ihmistä. Sairaus todetaan neurologisella tutkimuksella ja lääkärin haastatteluilla. Työkäisinä sairastuneita on muutama tuhat.

Keinoja työssä jatkamiseen löytyy. Yhdenvertaisuuslain mukaan työnantaja on velvollinen tekemään kohtuullisia mukautuksia, jotta sairastanut pystyy jatkamaan työssään. Työkyvyn arvioinnin tekee työterveyshuolto, jos sairastunut on palkkatyösuhteessa.

Mahdollisia keinoja työssä jatkamiseen ovat toimenkuvan muutos, työnkuvan keventäminen, etätyö, riittävät tauot.

Kun työkyky alkaa heiketä olennaisesti, Parkinsonin tautia sairastava voi saada Kelan tai työeläkelaitoksen järjestämää ammatillista kuntoutusta. Kuntoutus voi olla työhönvalmennusta tai uudelleenkoulutusta. Osa hyötyy apuvälineistä. Yrittäjä voi saada Kelan elinkeinotukea. Tukea voi saada esimerkiksi, jos on jo toiminnassa oleva yritys ja tarvitsee sairauden tai vamman vuoksi työvälineitä henkilökohtaiseen käyttöön.

Hyvällä hoidolla, kuntoutuksella ja itsestä huolehtimalla sairastunut voi jatkaa työssä pitkäänkin diagnoosin jälkeen.

Parkinsonliitto: tautia sairastavan työikäisen opas
<https://bit.ly/parkinsontuleetoihin>

Kautia on voinut jatkaa yrittäjänä Parkinsonin taudista huolimatta. Sopiva lääkitys sekä riittävä liikunta ja lepo auttavat jaksamaan.

lähtikin vaimonsa kanssa maaliskuussa 2020. 5-päiväinen kurssi jouduttiin tosin keskeyttämään koronatilanteen pahenemisen takia. Ensimmäisiltä päiviltä Kautia sai kuitenkin jo paljon hyödyllistä tietoa ja muutaman tuttavankin. Kurssi oli Kelan tukema.

– Kurssin ansiosta vaimoni alkoi ymmärtää oireiluani paremmin, hän sanoo.

Hyödyllistä tietoa sosiaaliturva-asioista

Kurssilla hän kuuli myös Kelan myöntämästä vammaistuesta, jota saa nyt noin satasen kuukaudessa. Sosiaalityöntekijöiltä hän sai myös tietoa liikumisesteisen pysäköintitunnuksen (aiemmin vammaisen pysäköintilupa) hakemisesta.

– Minulle kerrottiin myös mahdollisuudesta hakea työkyvyttömyyseläkettä. Ehkä yrittäjän arki vaikutti sosiaalityöntekijän mielestä liian raskaalta, hän arvelee.

Kautia on kuitenkin jatkanut yritystointaansa kuten ennenkin. Lääkityksen lisäksi liikunta ja säännöllinen päivärutmi ovat tärkeitä Parkinsonin tautia sairastavalle.

– Alkoholia en ole käyttänyt enää vuosiin. Se ei tämän sairauden kanssa sopisikaan yhteen.

Välillä yrittäjän on vaikea saada itsensä liikkeelle aamuisin. Hän on aiemmin noudattanut tiukkojakin rutiineja päivärutmissään, mutta nykyisin niistä kiinni pitäminen on toisinaan vaikeaa.

Lääkkeet ja terveelliset elintavat auttavat oireisiin

Jo ennen Parkinsonin taudin toteamista Kautia alkoi saada paniikkihäiriökohtauksia. Esimerkiksi metrossa hän alkoi vapista ja oli pakko päästä ulos, vaikka hän oli tuntenut olonsa rauhalliseksi sinne mennessään. Paniikkikohtauksen ensioireisiin auttaa mieto rauhoittava lääke, jota hän ottaa muutaman kerran viikossa.

– Oireita voi alkaa tulla esimerkiksi silloin, jos on monta asiakasta yhtä aikaa ja tilanne tuntuu hankalalta. Joku on vaikka tullut varaamatta aikaa etukäteen.

Kautia ei osaa sanoa, onko paniikkioireilla mitään yhteysttä Parkinsonin tautiin.

Hän käy lääkärin kontrollissa kerran vuodessa. Silloin myös tarkistetaan Parkinsonin taudin lääkitymisen määrä. Lääkkeen määrää on hiljalleen nostettu, kun on todettu, miten se vaikuttaa oireisiin ja oloon. Lääkkeet eivät paranna sairautta, mutta auttavat oireisiin, kuten vapinaan ja lihasjäykkyyteen.

Lääkkeiden sivuvaikutuksena voi tulla erilaisia addiktioita, kuten pelihimoa ja seksiriippuvuutta. Mitään addiktioita Kautia ei ole onnekseen kokenut. Muutama vuosi sitten hän käytti nuuskaa ja koki tullessaan siitä riippuvaiseksi, mutta pääsi siitä irti.

– Tällä hetkellä voin ihan hyvin tällä hoidolla, kunhan onnistun pitämään elämäni suhteellisen säännöllisenä. Vertaistukea en ole oikeastaan kaivannut, mutta tiedän, mitä kautta sitä voi saada, jos tulee tarve.

Stressin välttäminen on myös keino ehkäistä oireita. Rentoutumiskeinoina Kautialla on sauvakävelyn ja kuntosaliharjoittelun lisäksi veneily, jota hän harrastaa perheensä kanssa.

– Olin miettinyt veneen hankkimista jonkin aikaa, ja tässä tilanteessa se tuntui hyvältä ajatukselta. Merellä oleminen on todella rentouttavaa. 🌊

Vapaan toimittajan päiväkirjasta

On perjantai. Kuukauden viimeinen työpäivä alkamassa. Se käynnistyy rutiineilla: luen ensin saapuneet sähköpostit, vilkaisen läpikotaisin iltapäivälehtien nettilööpit ja selaan parin päivälehtien printtiversion.

Katse kalenteriin muistuttaa, että tänään on laajahkaksi paisuneen jutun deadline, mutta juttu on auki parin keskeisen faktantarkistuksen verran. Päätän tarttua heti toimeen. Google, tuo uskollinen apulainen antaa kaksi lähdeä, joilla päätän suunnistaa tiedon lähteille. Tarvitsen molempiin kohteisiin myös henkilökohtaisen kontaktin, joten puhelin käteen ja vihko auki. Pääsen helpommalla maaliin kuin kuvittelinkaan. Vartitunnin puhelut molempien asiantuntijoiden kanssa tuovat kaivatut lisätiedot ja faktat juttuuni.

Uppoudun vielä kertaalleen juttuuni. Kirjoitan muutaman kappaleen uusiksi. Jutun otsikko tuntuu liian niukalta eikä oikein kuvaa isoa kokonaisuutta. Luen juttuni ja punnitsen sitä kohta kohdalta uudelleen. Taas vähän vierailua internetin ihmeellisessä maailmassa ja kas, napakampi otsikko löytyy ruudulle. Työn taustalla kolahtaa postiluukku. Ohimennen mietin toisiko posteljooni kuun viimeisenä päivänä palkkiokirjeitä. Lounaaseen mennessä saan juttuni valmiiksi. Mainospostin joukosta kalastan yhden palkkiokirjeen. Onko se työniloa vai muuta riemua, mutta lähettäjän nimen näkeminen sykähdyttää sydäntä. Isohko tilipussi taitaa olla käsillä. Enkä pety tällä kertaa. Yleensä palkkioiden kanssa vitkutteleva mediatalo on nyt maksanut kerrankin etuajassa ja vieläpä juuri niin kuin olen laskuttanut. Harvinaista herkkua vapaan toimittajan arjessa!

Iltapäivän pyöritän tuttua rallia. Ideoin uusia aiheita, tarkistan missä vaiheessa keskeneräiset jutut ovat ja lähetän muutaman juttutarjouksen sähköpostitse. Työviikko on ollut rankka. Alkuviikosta hupeni kaksi päivää seminaarissa, jonka purkaminen pitää aloittaa heti ensi viikolla. Keskiviikon nökötin päätteen ääressä ja torstai kului ammattiliiton koulutuksessa. Jospa päättäisin työviikkoni tähän, mietin vilkaistessani kelloa kolmen hujakoilla. Mutta silloin soi puhelin. Kollega soittaa ja kertoo saaneensa potkut pienen paikallislehden toimituksesta. Kerron hänelle, että myös minut irtisanottiin aikoinaan pienestä lehdestä. Syyksi ilmoitettiin tutut ”tuotannolliset ja taloudelliset syyt”, mutta tosiasiaa tulikin syrjityksi liikuntavammaisuuteni vuoksi. Pieneen toimitukseen oli pesiytynyt ennakkoluuloja pyöratuolla liikkuvaa toimittajaa kohtaan. Vammaisuus oli outo, jopa pelottava asia kohdattavaksi joillekin työyhteisössä.

Rupatteluhetken päätteeksi kannustan häntäkin ryhtymään vapaaksi toimittajaksi, kuten itse tein jo kolme vuosikymmentä sitten. Summaan hänelle työn plussat ja miinukset. Puhelun päätyttyä aistin, että piakkoin yksi uusi vapaa toimittaja liittyynee minunkaltaisten kaartiin. 🌊

Hannu Salonpää
vapaa toimittaja

ANETTE HAARISTO

Työkyvyn tukeminen

etenevän sairauden kohdalla

MS-tauti on yksi pitkäaikaissairauksista, joka voi edetä tasaisesti tai vaihdellen. Välillä voi olla parempia kausia, välillä huonompia. MS-tauti on keskushermoston sairaus. Tässä autoimmuunisairaudessa elimistön oma puolustusjärjestelmä hyökkää hermosolujen myeliinin kimppeihin ja aiheuttaa tulehduspesäkkeitä.

MS-taudin oireita ovat muun muassa näkö- ja silmäoireet, tuntuu muutokset, uupumus, liikkumisen vaikeudet sekä muistin, keskittymisen ja ajattelun hankaluudet.

MS-taudin diagnoosivaiheessa toimintakyky on usein alentunut. Sopiva lääkitys palauttaa toimintakykyä. Oireeton tai vähäoireinen jakso voi kestää kuukausista jopa vuosiin. Oirevaiheet eivät aina tarkoita sairauspoissaoloja. Sairastuneilla on usein tarve pärjätä, ja sairausloman hakemisen kynnyks voi olla korkea.

Jossain vaiheessa voi olla tarvetta työajan lyhentämiseen. Moni sairastunut jatkaa työelämässä osatyökyvyttömyyseläkkeen turvin. Osa-aikatyö mahdollistaa riittävän palautumisen. Joskus on tarpeen vaihtaa alaa. MS-tautia sairastavat ovat usein jo valmiiksi sellaisessa työssä, jossa työkykyä voidaan tukea parhaiten. Työpaikan ja työyhteisön tuttuudella sekä opituilla rutiineilla on iso merkitys.

Hyvät työkyvyn tukemisen käytännöt helpottavat kaikkia

Työnantajalla on huolensa työntekijän sairastuessa. Työn tai työympäristön muutoksista voi koitua kustannuksia ja sairastuneen työntekijän tuottavuus voi ainakin ajoittain alentua. Jos henkilö siirtyy osa-aikatyöhön, uuden työntekijän palkkaus aiheuttaa työtä ja kuluja. Ammatillinen kuntoutus vaatii järjestelyjä työpaikalla, eikä uutta työnkuva välttämättä ole helppo löytää.

Hyvä työkyvyn tuen prosessi helpottaa myös työnantajan kuormitusta. Siihen kuuluu työhöntulotarkastus

ja työterveyshuollon tekemä seuranta. Työterveysneuvottelu työntekijän, esimiehen ja työterveyshuollon kesken kannattaa pitää jo ennen suuria muutostarpeita. Työkykyä tukevia muutoksia voi tehdä vähitellen. Usein jo pienet muutokset auttavat. Myös ammatillisen kuntoutuksen suunnittelu on suositeltavaa aloittaa hyvissä ajoin.

On kuitenkin tarpeen varoa ylireagoitua. Yllättävät muutokset voidaan kokea uhkaavana ja kuormittavana. Työntekijä voi ottaa työterveysneuvotteluun mukaan tukihenkilön, esimerkiksi työsuojeluvaltuutetun tai luottamusmiehen. Myös Neuroliiton työelämäasiantuntija voi olla mukana pohtimassa ratkaisuja.

Työelämässä tarvitaan avoimuutta ja luovuutta

Hyvään työkyvyn tukemiseen kuuluu avoimuuteen kannustava ilmapiiri. Se on kaikille eduksi. Työntekijän turvallisuudentunne lisääntyy, eikä voimavarat kulu sairauden salaamiseen ja työnantaja osaa varautua mahdollisiin muutoksiin ajoissa.

Ennakointi ja osaamisen lisääminen työkyvyn tukemisen keinoista myös työpaikalla on tärkeää. Moni ei tiedä, että työnantaja voi saada työolosuhteiden järjestelytukea, jos on tehtävä muutoksia osatyökykyisen työntekijän työn tekemisen helpottamiseksi.

Tänä vuonna on rikottu käsityksiä siitä, mitä kaikkea voi tehdä etänä. Luovuus, innovatiivisuus ja ratkaisukeskeisyys ovat avuksi, kun pohditaan erilaisia tapoja tehdä työtä. Kun työntekijän ammattitaito saadaan käyttöön, myös motivaatio ja tuottavuus lisääntyy.

Muun muassa seuraavat mukautukset voivat auttaa MS-tautia sairastavaa jaksamaan työssä:

- Sisäilman lämpötilan laskeminen tai mahdollisuus vaihtaa työpistettä viileämpään tilaan
- Lepotaukojen lisääminen päivään
- Työajan joustot ja lyhentäminen, etätyömahdollisuus
- Vuorotyöstä päivävuoroon vaihto
- Keskittymistä ja muistamista helpottavat toimintatavat
- Häiriötekijöiden ja keskeytysten vähentäminen
- Muistin apuvälineet
- Mahdollisuus tehdä yksi asia kerrallaan valmiiksi
- Esteettömyyden parantaminen ja työpaikalle pääsemisen helpottaminen.

Mukautukset voivat jopa parantaa työilmapiiriä

Työnantajaa saattaa mietittyä myös, miten muu työyhteisö suhtautuu sairastuneen työntekijän kohdalla tehtyihin mukautuksiin. Tässäkin avoimuus on eduksi. Yleensä työyhteisö kokee myönteisenä sen, että työnantaja tekee järjestelyjä henkilön pitämiseksi töissä. Työntekijöistä huolehtiminen kertoo työnantajan arvoista, lisää kaikkien turvallisuuden tunnetta ja vaikuttaa myönteisesti työilmapiiriin.

Työnantajan kannattaa myös hyödyntää tilanteesta saamansa opit, sillä vastaavia tilanteita voi tulla eteen muiden työntekijöiden kanssa myöhemmin.

Marju Teinikivi

Työelämäasiantuntija, Neuroliitto

Lisätietoa MS-taudista ja työelämästä Neuroliiton sivuilla:

<https://neuroliitto.fi/tieto-tuki/elamaa-sairauden-kanssa/tyo/>

Myös Vatesista

tietoa työn tueksi

Vates-säätiön sivuilla olevasta Työn tukena -koulutusmateriaalista löydät tietoa ja tukea siihen, miten työpaikoilla voidaan ylläpitää ja edistää henkilöstön työkykyä. Materiaali antaa eväitä koko työyhteisölle, miten voitte kasvattaa ymmärrystä ja osaamistanne monimuotoisen työyhteisön toiminnasta.

Aineisto on luotu erityisesti työnantajille ja työpaikkojen henkilöstön edustajille tiedoksi ja tueksi edistämään työpaikan monimuotoisuutta.

Työn tukena -aineisto on koottu vuonna 2019 osana Henkilöstön edustajat monimuotoisuuden edistäjinä -hanketta, jossa kumppaneina olivat SAK ja Hyvinvointiala HALI ry.

Tutustu sivustoon: www.vates.fi/tyon-tukena

Asiakkaat yllättyvät tullessaan kuulluiksi

Managerina tasa-arvoisena asiakkaan rinnalla

Olen työskennellyt Varsinais-Suomen työ- ja elinkeinotoimistossa vuodesta 2011, ja olen onnekseni saanut tehdä kaikenlaista. Olen ollut esimerkiksi puhelinpalvelussa, neuvonnassa ja osaamisen kehittämisen palvelulinjalla, PL2. Työkykykoordinaattorina työskentelin vuosina 2016 - 18 ja sitten Varsinais-Suomen ELY-keskuksen Ylä-Femina-hankkeessa. Sen jälkeen työskentelin työllistymisen edistämisen palvelulinjalla 3 ja nyt olen Palvelumanageripalvelu-pilotissa tekemässä palvelutarpeenarviointia.

Nykyinen työtehtäväni alkoi syyskuussa 2019 ja päättyi vuoden 2021 lopussa. Palvelumanageripalvelu on pilotti, jossa pyritään kartoittamaan haasteiden kanssa painiskelevien asiakkaiden palvelutarve ja tekemään kokonaisarvio heidän tilanteestaan. Palvelutarvearvion jälkeen asiakas valitsee itselleen managerin. Manageripalvelu kestää puoli vuotta. Asiakas saa siinä hänelle räätälöityä palvelua.

Manageri tekee tiivistä yhteistyötä asiakkaan kanssa. Tavoitteena ei ole suora työllistyminen, vaan pyrkiä poistamaan mahdolliset esteet ja saada asiakkaan tilanne tasapainoon, jotta voimavarat riittävät työelämään. Suurin osa asiakkaista on osatyökykyisiä tavalla tai toisella, ja kokonaistilanne on usein haasteellinen.

Työkyky on aina suhteessa työhön ja tehtäviin

Vahvuuteni on vuorovaikutusosaaminen. Jokainen tilanne, jossa asiakas avautuu henkilökohtaisista asioistaan, osoittaa luottamusta. Se on aina lahja. Kuunteleminen ja pysähtyminen asian äärelle on tärkeää. Jokaisella on oma taustansa ja tilanteensa. On äärimmäisen tärkeää muistaa, että ei ole itsestäänselvyyksiä tai oletuksia, joista voisi päätellä mitään, vaan asiat ja tilanteet avautuvat vähitellen ja niiden kautta avautuu managerillekin ymmärrys ja oppi!

Työ on kuormittavaa, sillä asiakkaita on paljon ja jokainen asiakas tulisi kohdata aidosti. Oma jaksaminen ja omasta hyvinvoinnista huolehtiminen unohtuu joskus.

Aiempi työkykykoordinaattorin työni oli suurimaksi osaksi verkostotyötä ja määriteltyjen osa-alueiden kehittämistä, kohderyhmänä osatyökykyiset asiakkaat. Yhteiskunnallisesti oltiin edelläkävijöiden joukossa. Työkykykoordinaattorin työssä törmäsi tosin myös realiteetteihin, joista edelleen puhutaan. Osatyökykyiset ovat ikään kuin jokin erillinen ryhmä, johon pitäisi suhtautua tietyllä tavalla. Kyse on kuitenkin ihmisistä, joilla on jokin rajoite, joka vaikuttaa työn tekemiseen jollakin alalla tai tietyissä työtehtävissä.

Kovin harva meistä välttyy krempeilta ja terveydellisiltä rajoitteilta elämämme aikana. Työkyky on aina suhteessa tehtävään työhön ja osaaminen on mitä todennäköisesti kuitenkin hyvää, huolimatta vaikkapa huonontuneesta näkökyvystä. Erilaisten rajoitteiden ansiosta ote työhön voi saada uusia ulottuvuuksia, mikä voi olla jopa edullista työnantajalle. Pitäisi nähdä asioiden monet puolet ja kyetä näkökulmien vaihtoon.

Työelämä voi siintää kaukana, mutta sitä kohti mennään

Nykyinen työni Palvelumanageripilotissa on juuri tätä – näkökulmien laajentamista, mistä voisi kirjoittaa kirjan. Työ on osittain myös jatkumoa työkykykoordinaattorin työlle. Se on syvennettyä palvelua, jossa minulla on etuoikeus kuulla mitä erilaisimpia tarinoita. Samalla oma elämäni ja arkeni suhteutuvat hyvinvinkin uomiinsa.

Useimmiten asiakkailla on monta kuormittavaa asiaa. Esimerkki: maahanmuuttajataustainen, noin 40-vuotias nainen. Traumaattinen avioliitto, jossa hän joutui pahoinpidellyksi, sitten avioero. Sen seurauksena mies vei kaikki kolme lasta kotimaahansa. Naisen suomen kielen taito oli heikko, ei ollut ystäviä eikä sukulaisia. Nainen suoritti ammatillisen tutkinnon, mutta romahti, ja seurasi masennusta ja ahdistusta. Fyysinen ja psyykinen kunto olivat huonot.

Managerilta nainen on saanut tukea ja apua viranomaisasioiden hoidossa ja lääkäriasioiden. Hän aloitti terapian ja suomen kielen kurssin. Sitten hän pääsi työkokeiluun ja on nyt kuntouttavassa työtoiminnassa. Sitä kautta hän on saanut sosiaalisia kontakteja ja kokemusta omasta ammatista, ja on voinut harjoitella suomea. Toipuminen on yhä kesken ja työelämä on vielä jonkun matkan päässä, mutta asiat ovat menossa hyvään suuntaan.

Toinen esimerkki on noin 30-vuotias mies, joka on sosiaalisesti jonkin verran estynyt. Haaveena miehellä on kiipeily-yrityksen perustaminen. Mies joutui sairaalaan syömishäiriön takia. Sen jälkeen hänellä on ollut tiivis kontrolli syömishäiriökliniikalla ja hän on saanut lääkityksen masennukseen. Puoli vuotta sairaalajakson jälkeen hän on muuttamassa vanhempiensa luota omaan asuntoon ja hakeutumassa koulutukseen. Mies on saanut tukihenkilön ja tulevaisuus on hahmottumassa. Manageri on koko ajan tukenut kykyjensä mukaan.

Asiakkaat ovat usein yllättyneitä siitä, että tulevat kuulluiksi. Heille on oivaltavaa se, että oman tilanteensa kanssa ei olekaan ”naimisissa” – siihen voi vaikuttaa ja avautuu mahdollisuuksia, joita ei ole tullut ajatelleeksi. Yksinäisyys ja omien ongelmien kanssa painiminen tekevät hiukan sokeaksi. Motivaatio asiakkailla on tosi korkea, mikä on ehdoton edellytys palvelun onnistumiselle.

Vapaalla voimia antavat mm. taide, matkat ja valokuvaus

Alusta asti, kun aloitin TE-toimistossa, olen ollut kiinnostunut asiakkaiden tilanteiden taustoista ja pyrkinyt kehittämään omanlaiseni toimintatavan tehdä tätä työtä. Olen huomannut, että luottamus syntyy siitä, että pyrin pitämään vuorovaikutustilanteet mahdollisimman tasa-arvoisina. Olen saanut haastavia tehtäviä ja osaamiseni on päässyt kehittymään ja motivaationi on sen vuoksi pysynyt hyvänä. Ihmisten kanssa työskentely on mielenkiintoista.

MERJA LINDIN ALBUMI

Voimavaroja elämäni antaa muun muassa kulttuuri. Rakastan kulttuuria kaikissa muodoissaan - museot ja taide, teatterit ja erilaiset tapahtumat ovat henkireikäni. Ystävät ja matkustelu sekä opiskelu ovat myös must-juttuja. Valokuvaus luonnossa, keramiikka ja lukeminen ovat minulle tapoja nähdä asioita toisin. Näillä mennään. ☺

Merja Lind
asiantuntija, Varsinais-Suomen
työ- ja elinkeinotoimisto

Hyvä tulkkaus ja apuvälineet

tukevat kuurosokeaa työntekijää

Sujuvat palvelut ja oikeat apuvälineet varmistavat kuurosokeille henkilöille yhdenvertaiset mahdollisuudet päästä työelämään ja tehdä töitä. Jos työpaikalla käytetään tulkkauspalvelua, sen tulee olla laadukasta ja helposti saatavilla. Tulkkauksen lisäksi muita tukipalveluja voivat olla esimerkiksi henkilökohtainen apu, kuljetuspalvelu, työolosuhteiden muutostyöt tai erilaiset apuvälineet.

Suomen Kuurosokeat ry:n selvityksestä (2018) käy ilmi, että monen mielestä on tärkeä kertoa työkavereille omasta näkötilanteesta. Toisaalta useampi vastaaja nos-

taa esiin, että työnantajien on joskus vaikea ymmärtää erityisesti näkövammaisen vaikutuksia ja joskus jopa henkilön ammattitaitoa voidaan kyseenalaistaa pelkän vammaan takia.

Työnantajilla ei myöskään ole aina tarpeeksi tietoa tai kokemusta, miten kuurosokea työnhakija tulisi kohdata rekrytointitilanteessa. Työnantajaa esimerkiksi voi mietittyttää, mitä työnhakijalta saa tai kannattaisi kysyä. Kaikkea ei kuitenkaan tarvitse tietää tai osata etukäteen, kunhan asenne on kunnossa ja kommunikaatio pelaa.

Esteetön työympäristö

– haasteita ja ratkaisuja

Miten fyysinen esteettömyys tällä hetkellä toteutuu työpaikoilla – vai toteutuuko se? Arkkitehti Satu Wäre-Åkerblom Invalidiliiton Esteettömyyskeskus ESKEstä on perehtynyt erityisesti rakennetun ympäristön esteettömyyteen.

– Olemassa olevassa rakennuskannassa on paljon liike- ja toimistohuoneistoja, joissa esteettömyys ei toteudu kaikilta osin. Esimerkiksi sisäänkäynneissä on usein tasoeroja tai porraskaskelmia, joihin on vaikeaa toteuttaa riittävän loivaa luiskaa tai muuta esteetön liikkumisen mahdollistavaa ratkaisua, Wäre-Åkerblom kertoo. Voimassa oleva esteettömyysasetus edellyttää, että rakennuslupaa vaativissa

korjaus- ja muutostöissä tehdään mahdollisuuksien mukaan esteettömyyden parantamiseen liittyvät toimenpiteet. Työnantajat voivat hakea muutoksiin työ- ja elinkeinotoimistosta työolosuhteiden järjestelytukea.

Työnantajat suhtautuvat esteettömyyteen pääasiassa positiivisesti.

– Meille ESKEen ei tule yleensä tapauksia, joissa työnantajat eivät olisi halukkaita tekemään esteettömyyteen liittyviä parannuksia.

ESKE on ollut mukana Invalidiliiton hankkeessa, jossa yhdessä yritysten kanssa on kehitetty ns. Yhdenvertaista palvelua kaikille -merkki. Se on osoitus halusta kehittää toimitilojen, palvelun ja tuotteiden esteettömyyttä ja saavutettavuutta.

Edellä olevat artikkelit ovat luettavissa kokonaisuudessaan Vatesin Työelämän saavutettavuus -tietopakettissa, jonka lyhytosoite on http://bit.ly/tyoelamansaavutettavuus_fyysinen_saavutettavuus

Työntekijän lukivaikeus

jää usein tunnistamatta

Lukivaikeus on arviolta jopa 5–10 prosentilla aikuisista. Lukivaikeutta ei tunnusteta ja tuen tarve jää usein työnantajalta sekä työterveyden ja työhyvinvoinnin asiantuntijoilta huomaamatta. Lukivaikeus voi johtaa työn välttelyyn, turhautumiseen ja ylikuormittumiseen. Siten se voi myös lisätä sairauspoissaoloja, aiheuttaa työpaikkakiusaamista ja lisätä syrjäytymisriskiä työelämästä.

Kun työntekijän lukivaikeus on tunnistettu ja hän saa siihen tukea, työ sujuu paremmin ja virheet vähenevät. Työntekijän itseluottamus ja motivaatio lisääntyvät.

Erilaisten oppijoiden liitto on julkaisut mm. kokemustarinoita, podcasteja ja tietoa digitaalisista apuvälineistä, joita lukivaikeuksia omaava voi hyödyntää vaikkapa työssä.

Tutustu aineistoihin: <https://www.eoliitto.fi/lukivaikeus-tyoelamassa/>

Työ sujuvaksi -materiaali auttaa tunnistamaan pulmia, ottamaan niitä puheeksi ja etsimään tukea mm. erilaisista sovelluksista.

Selkokieliä aineistoja työelämästä

Selko- ja selkeä kieli ovat osa saavutettavuutta. Selkokeskuksen lisäksi moni muu toimija on tuottanut ja julkaissut selkokielistä aineistoa. Esimerkiksi Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen laatimia selkokielistä korona-aineistoja luettiin paljon keväällä, kun tiedon tarve oli suuri.

Selkokeskuksen sivuille on koottu myös työelämään ja kuntoutukseen liittyvää maksutonta aineistoa, myös muiden kuin Selkokeskuksen julkaisemia.

Esitteitä ja oppaita: kuntoutus, työkyky tai työelämä:

- Mitä kuntoutus on ja tarvitsenko kuntoutusta? (Kuntoutussäätiö)
- Kykyviisari. Työ- ja toimintakyvyn itsearviointikysely (Työterveyslaitos)
- Esitteet Kelan etuuskista, esimerkiksi esite eläkkeistä
- Työelämän pelisäännöt (SAK)
- Selko-opas yrittäjyyteen (Uusyrittäjäkeskus)
- Työt - työelämän ABC (STTK)

Esitteitä ja oppaita: sairaudet ja vammaisuus

- Syöpäpotilaana Suomessa (Suomen Syöpäpotilaat ry)
- Tunne rintasi omatarkkailukortti (Tunne rintasi ry)
- Selkokielinen vaikeat epilepsiat opas (Epilepsialiitto), tietoa myös työllistymisestä

Verkkosivuja tai niiden osioita:

- Oikeutesi-sivu saavutettavuusdirektiivistä (Aluehallintovirasto)
- Kuntouttava työtoiminta sekä toimintakyvyn arviointi. (THL)
- Työkykypassi (Saku ry)

Linkit yllä mainittuihin julkaisuihin ja sivustoihin löytyvät osoitteesta

<https://selkokeskus.fi/selkokieli/selkokielistet-julkaisut/>

Lihastautia sairastavalle Heini Björkille
osa-aikainen etätö on hyvä ratkaisu

Täysin työkykyinen itselle sopivaan työhön

Synnynäinen lihastauti ei näy päällepäin, mutta aiheuttaa väsymystä. Heini Björk työskenteli vuosia it-alan yrityksessään, kunnes joutui pitämään taukoa työelämästä. Hän opiskelee uutta ammattia. Björk on tyytyväinen, että jaksaa tehdä 40-prosenttista työviikkoa hankesuunnittelijana. – Lääkärienkin on usein vaikea ymmärtää, että 8-tuntiset työpäivät ovat minulle mahdottomuus.

Helsinkiäinen Heini Björk toteaa, että ajoitus osui kohdalleen. Hän teki ensimmäisen sosionomiopin-toihin kuuluvan harjoittelun Mannerheimin Lastensuo-

jeluliitossa, ja halusi sinne uudelleen. Keväällä liitossa olikin tarve osa-aikaiselle hankesuunnittelijalle, ja työaika oli Björkille juuri sopiva. Palkallisen harjoittelun

jälkeen työt jatkuivat hankkeen keston ajan eli näillä näkymin vuoden 2021 loppuun.

Björk on aiemmalta koulutukseltaan tuotantotalouden insinööri. Hän oli perustamassa IRC-Galleriaa 2000-luvun alussa. Hän on osakkaana Ninchat-nimisessä yrityksessä, joka tuottaa turvallista sähköistä asiointia, esimerkiksi chat- ja videovastauksia. Asiakkaina on mm. terveydenhuollon palvelutarjoajia ja sote-toimijoita.

Nykyisessä työssä hän saa yhdistää aiempaa osaamistaan uuteen alaan. Hankkeen tavoitteena on tarjota tukea henkilöille, jotka pohtivat, olisiko heistä vanhemmiksi.

Lihäsjäykkyys aiheuttaa väsymystä

Björkin lihastauti, Myotonia Congenita, verottaa voimia niin, että täydet työpäivät ja -viikot eivät onnistuisi. Kaikki lihastaudit ovat harvinaisia eli niitä esiintyy vähemmän kuin viidellä henkilöllä 10 000:sta. Usein esiintyvyys on paljon pienempi. Björkin sairaus on lihastautien kirjossakin harvinaisen, sillä yleensä niihin liittyy lihasheikkoutta. Myotoniassa oireena on lihäsjäykkyys. Liikkeelle lähtiessä lihakset alkavat toimia viiveellä.

– Lihakset ovat jatkuvasti jännitystilassa, paitsi nukkuessa. Se johtaa nopeaan väsymykseen, Heini Björk kertoo avustajakoira Dharman tarkkaillessa emäntänsä tiiviisti vierestä.

Oireet alkoivat 5-vuotiaana, ja diagnoosin hän sai neljä vuotta myöhemmin. Lääkitys helpottaa oireita, mutta parannuskeinoa ei ole.

Sairaus todettiin neurologisilla testeillä ja ENMG-tutkimuksella, jossa kuunnellaan lihaksen ääniä. Vuonna 2006 Björk pääsi pyynnöstään vielä geenitestiin. Hänen diagnoosiinsa tuli hienosäätöä.

– Minulla arveltiin ensin olevan valitsevasti periytyvä Thomsenin myotonia, mutta geenitesti varmensi diagnoosiksi peittyvästi periytyvän Beckerin myotonian. Käytännössä sairaudet eroavat lähinnä periytymistavaltaan, joskin Beckerin myotonia on yleensä vaikeampioireinen.

Lihastauti rajoittaa jonkin verran alan valintaa. Björk oli onnekseen kiinnostunut hänelle sopivasta alasta, tietotekniikasta, jota lähtikin opiskelemaan.

Työkyvyttömyyseläkkeen ohella hiljalleen takaisin töihin

Jaksamisen puutetta joutuu välillä todistelemaan.

– Vammani tekevät näkyväksi keppi ja avustajakoira. Aina en välttämättä tarvitse keppiä liikkuessani, mutta jaksaminen voi vaihdella tunnista, jopa minuutista toiseen, Heini Björk kertoo.

Lääkäritkään eivät aina ymmärrä sairauden väsyttävää vaikutusta. Myös kivut vievät voimia. Aina Björk ei ole osannut täysin itsekään kuunnella kehonsa levon tarvetta. Hän teki vuosia töitä ilman kunnollista palautumista.

– Lopulta uuvuin ja päädyin hakemaan työkyvyttömyyseläkettä vuonna 2013. Aluksi sitä ei myönnetty täysiaikaisena, mutta sain lopulta takautuvasti päätöksen täydestä työkyvyttömyyseläkkeestä.

Joustavasti ratkaisuja työhön

Mannerheimin Lastensuojeluliiton hallintopäällikkö **Markus Vähä-Piikkiö** sanoo, että heillä on ollut ennen koronaakin mahdollista tehdä etätöitä. Osa-aikatyössä tunnit voi sijoittaa työpäivään melko vapaasti, kunhan työaika on tiedossa heillä, joiden kanssa työntekijä tekee yhteistyötä.

Yleensä avoimia työpaikkoja on tarjottu täydellä työajalla, mutta aina on ollut mahdollisuus sopia toisin. Useimmiten työnhakija toivoo osa-aikatyötä perhesyistä, kuten hoitovapaan takia.

– Heinin tehtävä on aika lailla hänelle räätälöity. Tiesimme hänen osaamisensa edellisen harjoittelujakson perusteella, ja se auttoi rekryointipäätöksen tekemisessä, Vähä-Piikkiö sanoo.

Työnhakijan vamma tai pitkäaikais sairaus ei vaikuta rekryointipäätökseen, kuten ei saakaan vaikuttaa. Yhdenvertaisuuslaki kieltää mm. vammien perusteella syrjimisen. Ratkaisut erilaisiin tilanteisiin yleensä löytyvät.

MLL:ssä on tuttu tilanne, että palkkaa joudutaan välillä sovittamaan yhteen etuuksien, kuten osatyökyvyttömyyseläkkeen kanssa. Eläkkeessä on henkilökohtainen tuloraja. Jos tienaa enemmän, nettotulot jäävät pienemmiksi kuin silloin, jos tuloraja ei ylity.

Dharma on Heini Björkin itselleen kouluttama avustajakoira. Dharma mm. noukkii ja kantaa tavaroita emännälleen.

ja fysioterapiaa vaativana lääkinällisenä kuntoutuksena.

Juuri fysioterapeutin rohkaisemana Björk lähti opiskelemaan sosionomiksi, täydennyskoulutuksena.

– Hän kannusti miettimään mitä haluan tehdä, ja yhdessä suunnittelimme, miten se toteutetaan.

Opintojen suorittamista on auttanut se, että Heini Björk on osannut vaatia hänelle kuuluvia mukautuksia. Hän on saanut lisäaikaa tenteissä ja voinut käyttää niissä poikkeuksellisesti tietokonetta. Opinto-ohjaajan kanssa hän on käynyt tilannettaan ja tarpeitaan säännöllisesti läpi.

– Töissä olen ollut aika huono pyytämään mukautuksia. Nyt sain tosin työtutolin, jonka hyvä niskatuki auttaa jaksamaan koneella istumista. Fysioterapeutti auttaa muutenkin ergonomia-asioissa.

Seisomatyötä Björk ei pysty sairautensa takia tekemään. Hän huomauttaa, että kukaan ei välttämättä huomaa tarjota apuvälineitä tai muita työtä helpottavia ratkaisuja, ellei itse niitä ehdota.

Heini Björk on tyytyväinen siihen, että on saanut 15 tuntia viikossa henkilökoh-taisen avustajan tunteja, yhtä monta kuin on työtuntejakin. Avustaja on tarkoitettu helpottamaan työstä suoriutumista.

Pari vuotta sitten Björk alkoi kouluttaa itselleen avustajakoira Avustajakoira ry:n hankkeen tuella. Dharma-koira muun muassa kantaa ja poimii tavaroita sekä tukee emäntänsä kulkua ylämäessä vetämällä hihnasta. He opettelevat uusia tehtäviä tarpeen mukaan.

– Olin onnekas, että sain koulutustukea ja hankittua Dharman melko nopeasti, sillä yleensä avustajakoiria joutuu odottamaan vuosia, Björk sanoo.

Yrittäjällä ei varaa kieltäytyä työstä

Opintonsa hän kustantaa työllä. Työkyyvyttömyyseläkettä saavana hän ei ole oikeutettu opintotukeen.

Tulojen ja eläkkeen yhteensovittamisen haasteet ovat tuttuja. Esimerkiksi koronakevät aiheutti työtulvan yrityksessä, ja hän teki normaalia enemmän töitä, ennen kuin nykyinen työ alkoi. Siksi tulorajat paukkuvat ja hän joutuu ottamaan loppuvuodesta palkatonta vapaata.

– Eläkkeeni ja sen mukana tulorajani pieneni, kun tein aikanaan 4-päiväistä viikkoa täyden sijaan, ennen kuin jäin eläkkeelle. En olisi jaksanut enempää.

– Sain vähän armoa koronatilanteen takia ja tulorajani pieni ylitys sallittiin poikkeuksellisesti tänä vuonna. Se helpottaa tilannettani vähän, Björk toteaa. 🧠

Heini Björk on ollut pitkään yrittäjänä. Keväällä 2020 hän sai osa-aikatyön hankesuunnittelijana Mannerheimin Lastensuojeluliitossa.

– 40-prosenttinen työaika on minulle juuri sopiva. Mahdollisuus ajoittaa työtä niin, että välissä on vapaapäiviä, auttaa jaksamaan. Lihastaudin takia uuvun nopeammin kuin perusterve ihminen.

Pari vuotta myöhemmin hän palasi töihin. Aluksi hän teki kymmenen tuntia kuukaudessa, ja lisäsi tunteja vähitellen.

Mahdollisuus vaikuttaa omaan työskentelyaikaansa onkin tärkeää. Nykyisessä työssään Björk on todennut, että yksi välipäivä keskellä viikkoa auttaa huomattavasti loppuviikon jaksamista.

– Aiemmin on tutkimusten mukaan päätelty, että tämä sairaus ei ole etenevä eli oireet eivät juuri pahene ajan mittaan, voimistuvat lähinnä iän myötä. Olen kuitenkin kuullut, että kokemus on usein toinen. Olen keskustellut asiasta mm. myotoniaa sairastavien vertaistukiryhmässä Facebookissa.

Ryhmässä Björk on oppinut senkin, että jos sairaus on lievä, se ei rajoita ammatinvalintaa. Tanssinopettajakin löytyy sairastavien joukosta.

Fysioterapia ja mukautukset opinnoissa auttavat

Heini Björk ei ollut saanut kuntoutusneuvontaa, kunnes vuonna 2013 hän sai tietoa oikeudestaan kuntoutukseen työelämässä olevien lihastautia sairastavien Tyyne-kuntoutuskurssilla, jonka järjesti Lihastautiliitto. Siihen saakka hän oli käynyt fysioterapiassa omalla kustannuksellaan. Nyt hän saa Kelan tukemaa allasterapiaa

Disability Employment Forum:

Mielenterveydestä työpaikalla on tärkeää pitää huolta

Accessibility Network Nordic Lead Terhi Mäkelä ja Mental Health Ally -verkoston vetäjä Maiju Pulkki kertoivat lokakuussa järjestetyssä Disability Employment Forum -tapahtumassa, miten Accenturessa tuetaan työssä jaksamista.

– Accenturessa kerrotaan jo rekrytointihaastattelussa monimuotoisuudesta ja mukaan ottamisesta sekä arvoista. Tunnuslauseena onkin ”Tule juuri sellaisena kuin olet”, kertoo Terhi Mäkelä.

– Kaikki Accenturen nettisivustot ovat saavutettavia, myös viittomakieliset on huomioitu, jatkaa Mäkelä.

Accenturessa on käytössä MyHealth-kokonaisuus, jolla tuetaan yrityksen työntekijöitä. Ammattilaisten palvelut ovat helposti saatavilla, ja käytössä on myös digivalmennuksia. Esimiehet voivat seurata oman tiiminsä tilannetta. Käytettävissä on työkaluja, joilla voi puuttua asioihin matalalla kynnyksellä. Henkilöstön työhyvinvointia seurataan säännöllisesti yhteistyössä työterveyshuollon kanssa.

Mental Health Ally'n tuki aina saatavilla

Accenturella on Mental Health Ally -koulutuskokonaisuus. Mental Health Allyn tehtävä on kuunnella ja tukea

apua tarvitsevaa kollegaansa, tietää miten mennä eteenpäin ja mistä tarvittaessa saa lisäapua. Mental Health Allies -verkostoon kuuluvilla on oma avainnauha, josta heidät tunnistaa ja joka rohkaisee ottamaan yhteyttä. Suomessa koulutettuja Ally'ja on reilut 60.

Tapaamisessa Mental Health Ally kertoo, miten hän itse on selvinnyt omista mielenterveyden haasteistaan. Keskustelut ovat luottamuksellisia ja niissä annetaan tilaa hiljaisille hetkille. Lopuksi sovitaan, miten mennään eteenpäin.

– Kohtaamisiin luodaan turvallinen ilmapiiri, ollaan sopivan etäällä, mutta riittävän lähellä. Kuuntelija on 100-prosenttisesti läsnä, Maiju Pulkki avaa Mental Health Allyjen toimintatapaa.

Mental Health Allies -verkosto on matalimmista matalin varhaisen tuen malli. Ongelmat ovat usein rypäitä, mutta on tietysti muitakin kuormitustekijöitä kuin työ, joista voi seurata kokonaisvaltainen väsymyksen tai mielenterveyden ongelmia.

– Puuttuminen varhaisessa vaiheessa huonoon käytökseen, johtamiseen tai työilmapiiriin ehkäisee uupumista. Kun huomataan muutoksia työpaikalla, vastuu toimia on ensikädessä esimiehellä, ei Mental Health Allies -verkostolla. Varsinkin erityisoloissa, kuten nyt koronatilanteessa, esimiehen tulee pitää riittävän usein yhteyttä alaisiinsa virtuaalisesti. Mutta tietysti meillä kaikilla muillakin on vastuu toistemme hyvinvoinnista. 🧠

Accenture

Accenture on strategian, konsultoinnin, digitaalisuuden, teknologian ja ulkoistamisen asiantuntijapalveluita tarjoava yritys.

- 1100 työntekijää Suomessa, joista 38 % naisia. 32 kansalaisuutta.
- Accenture on toiminut Suomessa vuodesta 1989. Yritys työskentelee enimmäkseen Suomen suurimpien yritysten ja organisaatioiden kanssa.

Disability Employment Forum

Disability Employment Forum on Vatesin konsepti, jonka tavoite on kehittää työnantajayhteistyötä. Tänä vuonna DEF:in teema oli mielenterveys ja työelämä. DEF huipentui tilaisuuteen, joka järjestettiin Mielenterveyden keskusliiton kanssa. Ensi vuoden kumppani on Suomen CP-liitto.

Väitöstutkimus:

Vakavasti sairastunut jää usein ilman ammattilaisen tukea

YTT **Suvi-Maaria Tepora-Niemi** tutki väitöstutkimuksessaan nuorena vakavasti ja pitkäaikaisesti sairastuneiden toimijuutta ja sen muuttumista suhteessa omaan sairauteen, työelämään ja kuntoutukseen. Tutkimusaineistona oli samojen nuorena MS-tautiin sairastuneiden henkilöiden haastattelut vuosilta 2012 ja 2018.

Tepora-Niemen mukaan vakavan sairausdiagnoosin hyväksymiseen vaikuttavat diagnoosista kulunut aika sekä kuntoutukseen pääseminen. Tulosten mukaan on tavallista, että diagnoosin jälkeen vakavasti sairastunut jää yksin ilman sosiaali- ja terveystieteiden ammattilaisen antamaa tukea, mikä luo epävarmuutta omien kykyjen riittävydestä. Työ- ja toimintakykyä puolestaan ylläpitävät onnistunut kuntoutus, työyhteisön tuki sekä mahdollisuus työn mukauttamiseen.

Väitöskirja on luettavissa osoitteessa: <https://www.theseus.fi>

Tepora-Niemi esittää, että vakavaa sairautta tai vammaa ei voi erottaa muusta elämästä, vaan toimijuus työelämässä ja kuntoutuksessa rakentuu sille pohjalle, joka henkilöillä on jo ennen sairautta tai vammaa. Hänen mukaansa pitkäkestoisen psykologisen varhaiskuntoutuksen puute on yhteydessä sairastuneen henkilön kykyyn muodostaa omaa asiaa ajavaa toimijuutta. Sen sijaan toimijuutta suhteessa omaan sairauteen ja kuntoutukseen hallitsevat diagnoosin jälkeiset voimakkaat tunteet.

Suvi-Maaria Tepora-Niemi väitteli 29.8.2020 Helsingin yliopiston valtiotieteellisessä tiedekunnassa aiheesta ”Eriarvoisuus työelämässä ja kuntoutuksessa - Vakavasti sairastuneen ja vammaisen henkilön toimijuus elämäkullussa” (Inequality in work and rehabilitation. Agency in the life course of a person with chronic illness or disabilities).

Elinikäistä osallistumista vai elämää työ edellä?

Elinikäistä osallistumista vai elämää työ edellä? Työkäisten monialaisten palveluiden yhteensovittaminen ja vaikuttavuuden arviointi -loppuraportti ilmestyi syyskuussa 2020 Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarjassa. Raportin ovat toimittaneet **Pirjo Juvonen-Posti, Peppi Saikku** ja **Jarno Turunen**.

Tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa kokonaiskuva hallinnonalat ja palvelujärjestelmät ylittävistä työikäisten työkyvyn ja työllistymisen tuen palveluiden kokonaisuudesta. Tavoite oli myös kuvata, miten yhteensovittavien palveluiden tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta voidaan arvioida.

Linkki raporttiin: http://bit.ly/elinikaista_osallistumista

Tulokset osoittavat, että asiakaslähtöisyys toteutuu edelleen heikosti. Asiakkaan saamia palveluita, niiden yhteensovittamista ja tavoitteita määrittelevät usein se, mitä etuutta ihminen saa tai se millaisia tarpeita hallinnolla on. Työkyvyn ja työllistymisen tuen palveluiden yhteensovittaminen ja asiakkaan tarpeita vastaava palveluintegraatio toteutuu vain jossain määrin.

Suosituksissa todetaan muun muassa, että palveluiden ja etuuksien yhteensovittamisen tulee tukea asiakkaan etenemistä kohti tavoitteitaan, kuntoutumista ja työllisyyttä. Työkyvyn ja työllistymisen tuen palvelu- ja etuusjärjestelmässä tulisi tunnistaa ja tukea monenlaisia osallistumista yhteiskuntaan.

Selvitys:

Vammaisten henkilöiden työllistymisen tiellä edelleen monia esteitä

YK:n vammaisyleissopimuksen artikla 27 säätelee vammaisten henkilöiden oikeudesta tehdä työtä yhdenvertaisesti muiden kanssa. Vammaisten henkilöiden työllistymisen esteitä on nyt kartoitettu kokonaisvaltaisesti asiantuntija **Anni Kyröläisen** laatimassa työ- ja elinkeinoministeriön selvityksessä.

Selvityksen mukaan on edelleen monia rakenteellisia ja lainsäädännöllisiä esteitä, jotka asettavat vammaiset henkilöt eriarvoiseen asemaan työllistymisen kannalta vammattomiin nähden.

Vammaisjärjestöjen teettämän kyselyn mukaan työllisyyden ja osallisuuden näkökulmasta tärkeimpiä palveluita ovat henkilökohtainen apu ja kuljetuspalvelut. Niissä on myös eniten ongelmia. Esimerkiksi työpäivän aikana tehtäviä matkoja ei korvata vammaiselle henkilölle, joka tarvitsee kuljetuspalvelua. Käytännöt kuitenkin vaihtelevat kunnittain, joten alueelliseen yhdenvertaisuuteen tulee selvityksen mukaan kiinnittää enemmän huomiota.

Työvoimapalveluissa työskentelevät tarvitsevat lisää tietoa vammaisten henkilöiden oikeuksista ja palveluista. Selvitys kannustaakin TE-palveluita kehittämään

palveluita yhteistyössä järjestöjen ja kokemusasiantuntijoiden kanssa. Lisäksi tulee huomioida työhön tai työllisyyspalveluiden piiriin haluavat vammaiset henkilöt, jotka saavat työkyvyttömyyseläkettä.

Kokonaisuutena vammaisen henkilön palveluverkosto on nyt monimutkainen. Palveluiden oikea-aikaisuutta ja monialaisuutta tulisikin kehittää muun muassa työkykykoordinaattorien avulla.

Yksi keskeisimpiä esteitä vammaisten henkilöiden työllistymiselle voivat olla työnantajien asenteet. He tarvitsevat asiasta tietoa ja koulutusta. Lisäksi he tarvitsevat usein tukea esimerkiksi palkkatuen ja työolosuhteiden järjestelytuen hakemisessa. Toisaalta myös vammaisen henkilön puuttuva työkokemus voi olla haaste. Siksi pitäisi kehittää opinto-ohjausta, esteettömyyttä ja tukipalveluja sekä uudenlaista yhteistyötä oppilaitosten ja vammaispalveluiden tuottajien välillä.

Pitkäaikaissairaat ja vammaiset henkilöt ovat heterogeeninen joukko, jossa mahdollisuudet työllistymiseenkin ovat erilaisia. Tavoitteena tulee silti olla, että mahdollisimman moni vammaisen tai osatyökykyinen henkilö saisi tehdä työtä.

TEM:in tiedote: <https://tem.fi/-/selvitys-vammaisten-henkiloiden-tyollistymisen-esteita-purettava>

Linkki selvitykseen: <http://bit.ly/vammaistentyollistymisenesteet>

Vuorotteluvapaasijaisuus ja starttiraha työllistävät parhaiten

Työ- ja elinkeinoministeriö on tehnyt vuosittain selvityksen työvoimapolitiittisten palvelujen jälkeisestä työllistymisestä. Selvityksessä tarkastellaan seuraavia aktiivisen työvoimapolitiikan palveluita: tuella työllistäminen, työvoimakoulutus, valmennukset, työ- tai koulutuskokeilut, vuorotteluvapaan sijaisuus, kuntouttava työtoiminta ja omaehtoinen opiskelu työttömyys-etuudella.

Työssäkäyntitilaston aineisto osoittaa, että lyhyen aikavälin työllisyysvaikutuksiltaan parhaita työvoimapolitiittisia palveluita ovat vuonna 2018 olleet vuorotteluvapaasijaisuudet, työllistämiset starttirahalla, valtiosektorille työllistäminen sekä opiskelu työttömyystuella. Vastaavasti työllisyysvaikutuksiltaan heikompia ovat olleet kuntouttava työtoiminta, valmennukset sekä opiskelu kotoutumistuella. ✖

Linkki raporttiin: http://bit.ly/aktiivitoimien_vaikutus

Tuetun työllistymisen menetelmät

tärkeä osa työkykyohjelmaa

Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus alkoi vuonna 2019 toteuttaa yhdessä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa työkykyohjelmaa. Tavoitteena on mm. tukea osatyökykyisten työttömien henkilöiden työhön pääsyä ja työssä pysymistä. Myös Vates ja muita järjestöjä on mukana ohjelman toteuttamisessa osana valtionavustushankkeita.

Edellisen hallituskauden eduskuntaryhmät sitoutuivat vuonna 2019 jatkamaan myös seuraavalla hallituskaudella osatyökykyisten ja pitkäaikaistyöttömien työmarkkina-aseman parantamista ja heille suunnattujen palveluiden kehittämistä **Raija Kerättären** ja **Tuija Oivon** selvityksen pohjalta (Osatyökykyisten reitit työllisyyteen - etuudet, palvelut, tukitoimet, 2018).

Työkykyohjelman toimien perustana oli mm. se, että työvoiman kysyntä ei kohdistu osatyökykyisiin henkilöihin, ja työhön kytkettyissä palveluissa on puutteita.

STM toteuttaa työkykyohjelmaa yhdessä TEMin kanssa vuosina 2019 - 2023. Tavoitteena on tukea osatyökykyisten työttömien ja pitkäaikaistyöttömien työhön pääsyä ja työssä pysymistä, ehkäistä työttömyyden pitkittymistä ja työkyvyttömyyttä sekä lisätä heikossa työmarkkina-asemassa olevien työelämäosallisuutta.

Aiempien ohjelmien tulokset pohjana

Työkykyohjelmaa hyödyntää aiempien kehittämissuunnitelmien työtä ja tuloksia, esimerkiksi Osatyökykyisille tie työelämään - eli OTE-kärkihankkeen, 2016 - 18, jossa myös Vates oli mukana.

Työkykyohjelmaa kytkeytyy sote- ja sosiaaliturvan uudistuksiin. Alueelliset hankkeet liittyvät Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelmaan ja työllisyyden kuntakokeiluihin.

STM myönsi lokakuussa 22 kunnalle ja kuntayhtymälle valtionavustuksia, jotta ne voivat valmistella ja ottaa käyttöön työkyvyn tuen ja tuetun työllistymisen

menetelmiä sosiaali- ja terveydenhuollossa. Valtionavustuksilla tuettavia kokonaisuuksia ovat **työkyvyn tuki osaksi tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskusta** sekä **tuetun työllistymisen menetelmät**.

Vastuuministeriöiden toteuttamia toimenpidekokonaisuuksia ovat lisäksi ammattilaisten työkykyosaamisen vahvistaminen ja arviointitutkimus. Tutkimus tehdään hankkeissa tehtyjen interventioiden vaikutuksista sekä palvelujen ja etuuksien yhteensovittamisesta.

Tuetun työllistymisen menetelmiin iso satsaus

Työkykyohjelmassa panostetaan tuetun työllistymisen menetelmiin, koska ne on todettu vaikuttaviksi useiden tutkimusten ja näyttöjen perusteella. OTE-hankkeen lisäksi niiden hyödyllisyydestä on tuotettu tietoa mm. IPS - Sijointi ja valmenna! -toimintamallin soveltamisen mahdollisuudet Suomessa -selvityksessä (**Raivio ja Appelqvist-Schmidlechner** 2019).

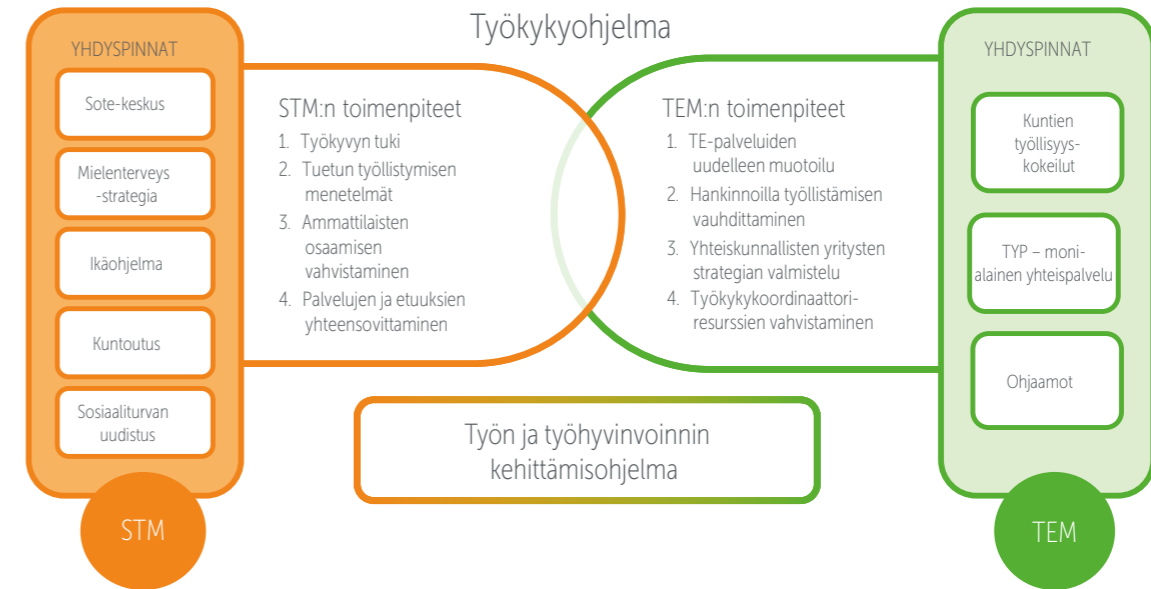
Tuetun työllistämisen kohderyhmiä ovat kuntouttavassa työtoiminnassa olevat asiakkaat, vammaiset, sosiaalihuoltolain työllistymistä tukevan toiminnan asiakkaat, työtoiminnan asiakkaat sekä kehitysvammainen mukaisen työtoiminnan ja työhönvalmennuksen asiakkaat.

Tuetun työllistymisen menetelmillä mm. selkeytetään sosiaalihuollon työllistymistä tukevaa palvelua TE-hallinnon palvelujen rinnalla. Yhteistä ymmärrystä palveluiden sisällöstä on määrä kasvattaa.

Osana tuetun työllistymisen menetelmiä kokeillaan myös selvityshenkilö **Jaana Paanetojan** ehdottamaa alihankintamallia, joka korvaisi nykyisen kehitysvammaisten henkilöiden avotyötoiminnan. Mallia kokeillaan useissa kuntien/kuntayhtymien valtionavustushankkeissa.

Ammattilaisten osaamista tuetun työllistymisen menetelmistä vahvistetaan mm. mallintamalla työkykykoordinaattorikoulutus. Työkykykoordinaattoreita alettiin kouluttaa valtakunnallisesti OTE-kärkihankkeen aikana.

Työkykyohjelman yhdyspinnat

Järjestöt mukana toteutuksessa

Vates ja muut järjestöt ovat alusta asti seuranneet työkykyohjelman rakentumista ja ilmaisseet toiveensa olla mukana ohjelmassa. Vates on sitoutunut olemaan kumppanina useassa valtionavustushankkeessa, jotka saivat syksyllä rahoituspäätöksen.

Esimerkkinä toimista Vates järjestää vuodesta 2021 alkaen työpajoja, joista koottu tieto saatetaan tiedoksi mm. juuri työkykyohjelmaan hyödynnettäväksi.

Työllistymisen edistämisen kehittäminen on todella laaja kokonaisuus ja toimijoita on paljon. Eri kehittämistoimet limittyvät toisiinsa, ja työssä pitää ottaa huomioon monia toisistaan riippuvaisia asioita. Tuomme Vatesin asiantuntemusta

tarjolle muun muassa palkkatuen kehittämisessä, työhönvalmentajien osaamisen lisäämisessä ja yhteiskunnallisen yrittäjyyden asioissa, Vatesin toimitusjohtaja **Jaana Pakarinen** tiivistää säätiön tavoitteet työkykyohjelman osalta.

Pidän tärkeänä toimijoiden vahvaa sitoutumista toimenpiteiden kehittämiseen ja toteuttamiseen sekä kestävään suunnitteluun niin, että hyvät ja toimivat työskentelymallit otetaan käyttöön ja että ne myös pysyvät käytössä.

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen palvelutuotannon vahvistaminen julkisten palvelujen rinnalla on vahva keino järjestää esimerkiksi palveluita ja asiakasohjauksen tukea.

Järjestöjen vetoisuus hallitukselle

Vates, Invalidisäätiö, Mielenterveyden keskusliitto ja Kuntoutussäätiö vetosivat syksyllä budjettiriihiin alla vastuuministereihin ja virkamiehiin, jotta järjestöjen osaaminen hyödynnettäisiin laajasti:

Olemme järjestöjen toimijoiden verkostoissa uudistaneet ja kehittäneet mm. ihmisten toimintakyvyn arviointia, työkykykoordinaattorikonseptia ja työhönvalmennusta sekä kuntouttavaa työtoimintaa. Näitä tulee hyödyntää hallituskauden toimenpiteissä. Järjestöille kertyy valtava määrä tietoa ja ymmärrystä osatyökykyisten ihmisten arjesta, palvelu- ja työelämäkokemuksista sekä osallisuudesta.

<https://www.vates.fi/uutiset> -> 2.9.2020: Järjestöt vetoavat: Resurssijamme tulee hyödyntää osatyökykyisten työllistymisen puolesta

Lähtökohtana on, että jokainen on työkykyinen johonkin työhön, jos se suunnitellaan hänen tarpeidensa mukaan ja siihen annetaan riittävä tuki.

Kuntakokeiluilla halutaan vahvistaa vaikeimmin työllistyvien työllisyyspalveluja

Työllisyysasteen nostaminen ja kuntien roolin vahvistaminen työllisyyspalvelujen järjestäjänä ovat hallitusohjelmataivoitteita. Tähän liittyen hallitus käynnistää ensi vuoden alussa työvoimapolun alueelliset kuntakokeilut, joissa kohderyhmään kuuluvan työnhakijan palveluprosessi siirretään kokeilukunnille.

Työllisyyskokeilujen tavoitteena on nykyistä tehokkaammin edistää työttömien työnhakijoiden työllistymistä ja koulutukseen ohjautumista ja tuoda uusia ratkaisuja osaavan työvoiman saatavuuteen. Kokeilujen tarkoituksena on parantaa erityisesti pidempään työttömänä olleiden ja heikossa työmarkkina-asemassa olevien – mukaan lukien osatyökykyiset ja vammaiset – pääsyä työmarkkinoille; näiden ryhmien työllistymisen katsotaan olevan avainasemassa, kun tähdätään työllisyysasteen nostamiseen. Kohderyhmään kuuluu reippaasti yli 300 000 työnhakijaa maanlaajuisesti.

Kokeilujen avulla halutaan yhdistää eri alojen kuten työllisyys-, koulutus- sekä sosiaali- ja terveystyövoimien voimavarat, jotta voidaan tunnistaa ja ratkaista asiakkaiden yksilölliset palvelutarpeet, työllistymisen esteet sekä osamisen kehittämistarpeet nykyistä paremmin. Tavoitteiden toteutumista seurataan kokeilun aikana alueilla ja valtakunnallisesti.

Tammikuun alussa 2021 alkavissa kuntakokeiluissa on mukana 20 kokeilualuetta, joihin kuuluu yksi tai useampi kunta. Maaliskuussa 2021 toiminta starttaa lisäksi kuudella muulla kokeilualueella. Kokeilut jatkuvat 30.6.2023 saakka. Ensi vuonna siis yhä useampi työtön saa työnhakupalvelunsa TE-toimiston sijaan kunnalta. Hallituksen on kokeilujen päättymisajan kohtaan mennessä määrä linjata työvoimapolitiikan pysyvistä palvelurakenteista.

Lisätietoa: tem.fi/tyollisyyskokeilut

– Työvoimapolun uudistaminen on meidän yhteinen tehtävämme, sillä nykyiset rakenteet eivät riitä yksin tukemaan suomalaista hyvinvointiyhteiskuntaa, työministeri **Tuula Haatainen** totesi Työtä yhdessä 2020 -tapahtumassa lokakuussa. Tilaisuuden järjestivät Helsinki, Espoo ja Vantaa, jotka myös lähtevät kokeiluun mukaan.

Työllisyydenhoidon haasteet ja järjestöjen rooli

Vatesin 24.9. järjestämässä Aluetoiminnan kick off -tilaisuudessa puhunut Kuntaliiton kehittämispäällikkö **Erja Lindberg** nosti esiin työllisyydenhoidon tämän hetkisinä haasteina mm. monen toimijan mallin ja kokonaiskuvan puutteen. Muita ongelmia ovat esim. saatavuuskysymykset ja kohtaanto-ongelmat, passivoivat rakenteet sekä ohjausresurssien kuten koulutusneuvonnan ja uraohjauksen puute. Tämän seurauksena Suomen työllisyysaste on alhaisempi kuin muissa Pohjoismaissa ja työttömyysaste on EU:n keskiarvon yläpuolella.

– Emme saa jättää työnhakijoita yksin, vaan meidän on oltava työnhakijoiden apuna. Kuntakokeilut antavat meille aidon mahdollisuuden luoda tähän päivään ja yhteiskunnan tilanteeseen sopiva malli, Lindberg painottaa.

Lindbergin mukaan tarvitaan laaja yhteistyön malli, jossa myös järjestöillä on keskeinen rooli.

– Järjestöjen kokoamaa kokemusperäistä tietoa on otettava käyttöön työllistymismallien kehittämiseen ja toteutukseen (katso sivu 21). Järjestökenttä on otettava mukaan kokeiluihin, sillä järjestöjen rakenteet mahdollistavat ketterän toimintatapojen kokeilun ja kokeiluista oppimisen, korostivat puolestaan Vates, Invalidisäätiö, MTKL ja Kuntoutussäätiö päättäjille lähettämässään vetoomuksessa. 🌱

Välityö- markkinamallin

oltava osa työllisyyspalveluita
ja alueellisesti kattava

Hallitusohjelmassa on yhtenä tavoitteena edistää osatyökykyisten ja vammaisten henkilöiden työllistymistä. Yksi keino on ns. välityömarkkinoilla työllistämisen Suomen malli. Tässä artikkelissa esitellään Vatesin näkemyksiä siitä, mitä piirteitä naapurimaan mallista voisi soveltaa Suomessa.

Suomen mallin tarkoituksena on vahvistaa osatyökykyisten ja muiden vaikeassa asemassa olevien henkilöiden mahdollisuuksia siirtyä avoimille työmarkkinoille. Tämä tapahtuu tarjoamalla tuettu työpaikka sekä siirtymiseen tarvittava koulutus ja muu tuki. Tavoitteena on myös edistää vammaisten oikeutta palkkatyöhön ja tarjota riittävän pitkäkestoinen työpaikka niille, jotka eivät työllisty avoimille työmarkkinoille.

Mallin pohjana on tarkoitus hyödyntää Ruotsin valtion omistaman Samhall-yhtiön ja Suomessa muutama vuosi sitten toteutetun työpankkimallikokeilun kokemuksia.

Samhall luo työpaikkoja vammaisille henkilöille ja rakentaa heille siirtymiä avoimille työmarkkinoille avustuen siirtymissä. Työkykyä on oltava riittävästi 50-prosenttiseen työaikaan. Työntekijöiden työkykyä ja työelämävalmiuksia vahvistetaan suunnitelmallisesti.

Syksyllä 2020 Tullin pääjohtaja **Hannu Mäkinen** alkoi tehdä selvitystä mallista, jonka on määrä valmistua 31.1.2021. Mäkinen pyysi näkemyksiä mallin sisällöstä mm. järjestöiltä, mukaan lukien Vates-säätiö ja moni muu säätiön koordinoiman Välityömarkkinatoimijoiden yhteistyöryhmän toimija.

Samhall tunnetaan Vatesissa hyvin parinkymmenen vuoden ajalta.

Työkyvyn ja työllistymismahdollisuuksien arvioinnin laatu tärkeää

Vates vastasi selvityshenkilö Mäkiselle, mitä Samhall-mallin piirteitä Suomeen voisi soveltaa ja mitä muuta olisi huomioitava. Vates korosti, että malli ei saa olla irrallinen toimi eikä määräaikainen hanke, vaan se pitää toteuttaa osana työllisyyspalvelujen kokonaisuutta.

Samhallin toimintatavoista olisi hyvä omaksua esimerkiksi se, että mukaan otetaan vain henkilöt, jotka eivät muilla tukitoimilla työllisty. Myös työkyvyn ja työllistymismahdollisuuksien arvioinnin on oltava laadukasta.

Keskeinen ratkaistava asia on rahoitus.

– Mallille pitäisi taata oma, nykyisten työllisyyspoliittisten rahoitusinstrumenttien ulkopuolinen rahoitus, joka määräytyy sen mukaan, paljonko yhtiö työllistää. Valtion tulee vastata toiminnan käynnistämisestä ja jatkuvuudesta, kehittämispäällikkö **Jukka Lindberg** totesi mallin edellytyksistä Suomessa.

Mallin pitää Vatesin mukaan rakentua nykyisen, pitkälti kunta- ja järjestöpohjaisen toimintamallin pohjalle ja siinä on huomioitava alueellinen kattavuus.

Lisäksi Vates painotti mm. työhönvalmennuksen roolia nivelvaiheissa sekä etuuksien, kuten työkyvyttömyyseläkkeen tai kuntoutustuen ja palkan yhteensovittamisen ongelmien ratkaisemista.

– Samhallin tapainen toimintamalli voisi olla Suomessa hyvä lisä välityömarkkinoille, mutta se ei tarjoaisi suinkaan kaikille sopivinta polkua työelämään. 🌱

Haluatko kuulla tarkemmin Samhallin työllistämisen mallista? Kuuntele Vatesin podcast-jakso, jossa Jukka Lindbergiä kertoo aiheesta. <https://soundcloud.com/user-355526021>

Synnynnäinen sydänvika ei heikennä työllistymistä

Suomessa on noin 11 500 yli 16-vuotiasta synnynnäisen sydänvian takia leikattua ihmistä, ja määrä kasvaa vuosittain vähintään 250 henkilöllä. Suurin osa sydännuorista ja -aikuisista opiskelee tai tekee työtä aivan kuin kuka tahansa.

Tämä katsaus perustuu yhteen suomalaiseen ja kahteen ulkomaiseen tutkimukseen, joissa on tarkasteltu synnynnäisten sydänvikojen vaikutusta ammatinvalintaan ja työelämään.

Synnynnäisten sydänvikojen vaikutukset urasuunniteluun ja työelämään ovat yksilöllisiä. Oman työuran muotoutumisen kannalta tärkeimmät vaiheet ovat ammatinvalinta, sopivan koulutuspaikan löytäminen ja koulutusta vastaavan työpaikan saaminen.

Valtaosa ammateista soveltuu synnynnäisesti sydänvikaisille. Usein sydänvian tuomat rajoitteet koskevat fyysistä suoriutumista.

Tällä hetkellä ammatillisten oppilaitosten vaihtoehtoisissa mainitaan terveydellisiä rajoitteita mm. seuraavissa tutkinnoissa: liikenneopettajan erikoisammattitutkinto, liikunnanohjauksen perustutkinto, turvallisuusala ja rakennusalan perustutkintoon kuuluva maarakennus-koneenkuljetuksen osaamisala.

Lisäksi muun muassa poliisin, lentäjän tai pelastustyöntekijän ammatit eivät sovi pääsääntöisesti synnynnäisesti sydänvikaisille henkilöille, koska niissä vaaditaan hyvää fyysistä ja psyykkistä toimintakykyä.

Ammatinvalinnan ohjaus korostuu

Erityisesti henkilöille, joilla on vaikea synnynnäinen sydänvika tai sydänvian lisäksi muita sairauksia, on tärkeää saada kunnollista ammatinvalinnan ohjausta mahdollisimman varhain. Terveydenhuollon ja ammatinvalinnan ohjauksen ammattilaiset tekevät yhteistyötä sydänvikaisen henkilön itsensä kanssa.

TE-toimiston ammatinvalinta- ja urasuunnittelupalvelut auttavat löytämään ratkaisuja ammatinvalintaan, työhön tai koulutukseen liittyvissä kysymyksissä. Lisäksi peruskouluissa ja lukioissa työskentelevien opinto-ohjaajien tehtävänä on auttaa nuoria opiskelupaikan valinnassa ja tulevaisuuden suunnittelussa. Myös Sydänaikuiset ja -lapset -yhdistyksen tietopäivillä, kursseilla jne. käsitellään ajoittain ammatinvalintakysymyksiä.

Joskus sydännuori voi tarvita jo opiskelupaikkaa hakiessaan lääkärintodistuksen, jossa kerrotaan hänen soveltuvuudestaan alalle.

Vaikeimmissa tilanteissa Kelan kautta haettava ammatillinen kuntoutustutkimus voi olla tarpeen, jotta henkilön fyysinen ja psyykinen toimintakyky tulee perusteellisesti huomioitua.

Kuntoutustutkimuksen tavoitteena on laatia kuntoutussuunnitelma työelämään siirtymiseksi tai työelämässä jatkamiseksi ja työkyvyttömyyden ehkäisemiseksi. Kelalla on olemassa myös nuoren ammatillinen kuntoutuspalvelu 16–29-vuotiaille. Se suunnittelee aina yksilöllisesti ja sen kautta voi saada muun muassa henkilökohtaista valmennusta ja koulutuskokeiluja.

Realismia valintoihin, mutta kiinnostus alaan lähtökohtana

Ammatinvalintaa pohdittaessa on olennaista pohtia realistisesti, millaiset mahdollisuudet on selviytyä opinnoista, työllistyä työmarkkinoille ja jaksaa työelämässä.

Oppilaitosten tehtävänä on informoida etukäteen opiskelijaksi pyrkiviä sekä ammatinvalinnanohjaajia siitä, minkälaisia terveydentilaa koskevia vaatimuksia ja edellytyksiä koulutukseen liittyy. Sairauden tai vamman opiskelulle aiheuttamat käytännön ongelmat pyritään ratkaisemaan ensisijaisesti opetusjärjestelyiden ja erityisen tuen avulla.

Koulutuksen järjestäjän tulee myös varmistaa, että opiskelijaksi valitun henkilön terveydentila on sellainen, että hän voi selviytyä myös mahdollisista koulutukseen kuuluvista harjoittelujaksista.

Yleisesti oppilaitoksiin haettaessa erillisiä kiintiöitä pitkäaikaisairaille ei ole. Silti opintoihin saattaa saada helpotuksia ja monissa oppilaitoksissa on mahdollista tehdä erityisjärjestelyitä mahdollisia pääsykokeita varten. Opintoihin voi myös saada esimerkiksi pidennettyä opiskeluaikaa, apuvälineitä ja muita erityisjärjestelyitä.

Tärkeintä synnynnäisesti sydänvikaisen henkilön ammatinvalinnassa on kuitenkin kiinnostus alaa kohtaan ja taidot, kuten muillakin. Aina on mahdollista neuvotella oppilaitoksen kanssa hakemisesta ja alalle sopivuudesta, vaikka terveydellisiä rajoitteita olisikin.

Sydänaikuiset työllistyvät hyvin

Lapsena sydänleikatut työllistyvät aikuisena yleensä hyvin. Kotimaisessa kyselytutkimuksessa selvitettiin lapsuudessa leikattujen synnynnäisesti sydänvikaisten potilaiden elämäntilannetta ja koettua terveyttä (Nieminen ym., 2003). Pääosa kyselyyn vastanneista aikuisista koki vointinsa hyväksi ja suorituskykynsä korkeintaan lievästi alentuneeksi. Potilaiden koulu-

tustaso vastasi muuta väestöä ja he olivat työllistyneet jopa paremmin kuin väestö keskimäärin. 70 prosenttia vastaajista oli työelämässä.

Vaikeimpia sydänvikoja sairastavista huomattavasti suurempi osa oli eläkkeellä kuin väestön mukaan laskettu arvo antoi odottaa (16 % vs. 2 %), mutta vain kolmannes heistä oli työkyvyttömiä pelkästään sydänvikansa takia.

Synnynnäinen sydänvika tuo omat haasteensa työuralle ja työssä jaksamiselle. Vaikka sydänaikuiset työllistyvätkin yleensä hyvin, tämä ei tarkoita, että työelämä sujuisi aina ongelmitta. Toisinaan sydänvikaisen kunto voi vaihdella niin, että jonain päivänä jaksaa hyvin, mutta toisina päivinä haluaisi vain nukkua. Silloin kokopäiväinen työ saattaa rasittaa kohtuuttomasti. Työympäristön positiivinen ja ymmärtävä ilmapiiri vaikuttaa osaltaan jaksamiseen.

Tänä päivänä työelämässä on onneksi usein mahdollista tehdä lyhennettyä työviikkoa tai hakeutua osatyökyvyttömyyseläkkeelle, joka tuo myös joustoa työelämään ja kuormittaviin tehtäviin. Myös ammatillisesta kuntoutuksesta saattaa olla apua. 🧐

Lähteet:

Nieminen H, Sairanen H, Tikanoja T, ym. Longterm results of pediatric cardiac surgery in Finland: education, employment, marital status, and parenthood. *Pediatrics* 2003; 112: 1345–1350.

Pfitzer C, Helm P.C, Rosenthal L-M, ym. Educational level and employment status in adults with congenital heart disease. *Cardiology in the Young*. January 2018, 32–38.

Sluman M.A, Apers S, Sluiter J.K, Moons P, ym. Education as important predictor for successful employment in adults with congenital heart disease worldwide. *European Heart Journal*. Volume 38, 2017, 1352.

Artikkeli on julkaistu alun perin Sydänaikuiset ja -lapset -lehdessä nro 3/2019.

Aluetoiminta selvitti:

Koronaepidemia vaikeuttaa osatyökykyisten työnhakijoiden jo ennestään hankalaa tilannetta

Vates-säätiön aluetoiminta toteutti touko-kesäkuussa työllisyystoimijoille kyselyn, jossa selvitettiin muun muassa koronaepidemian vaikutuksia toimintaan. Vastauksia tuli 121. Eniten vastauksia saatiin järjestöjen (45 %) ja kunnan sosiaali- ja työllisyyspalveluiden edustajilta (28 %) sekä työhallinnosta (11 %).

Vastaajien joukossa ei ollut yhtään organisaatiota, jonka toimintaan koronavirus-tilanne ei olisi vaikuttanut. Vastaajista 82 % kertoi koronaepidemian vaikuttaneen paljon omaan toimintaan. Pandemian seurauksena järjestöissä on ollut lomautuksia ja talous on ollut tiukoilla.

Yhteistyötä yli sektorirajojen ja etäkuntoutusta

Kevään aikana yhteistyö tiivistyi yli sektorirajojen ja käyttöön otettiin uusia toimintamuotoja. Jotkut saivat etäkuntoutuksen käyntiin melko nopeasti ja asiakkaita opastettiin teknologian haltuun ottamisessa. Kaikille etäpalvelut eivät kuitenkaan sopineet ja asiakkaita myös ”katosi” palveluiden piiristä. Kaikilla alueilla etätoiminnot eivät olleet mahdollisia palvelujen tilaajien takia.

Kasvokkain tapahtuvaa työskentelyä toteutettiin tapauskohtaisesti. Tavoitteena oli tukea asiakkaita haastavassa tilanteessa. Tämä oli osoitus sekä järjestökentän nopeasta sopeutumiskyvystä että henkilökunnan aidosta halusta toimia asiakkaiden rinnalla.

Työllistyminen hidastui, mutta uusia mahdollisuuksia avautui

Yli puolet vastaajista koki asiakkaiden työllistymisen avoimille työmarkkinoille pysähtyneen lähes kokonaan tai heikentyneen voimakkaasti. Sovittuja työkokeilu- ja palkkatukijaksoja keskeytettiin tai laitettiin tauolle. TE-toimistot ruuhkautuivat uusista työttömistä työnhakijoista. Täten jo ennes-

tään heikoimmassa asemassa olevien asiakkaiden työllistämisen prosessit hidastuivat.

Toisaalta poikkeustilanteen koettiin avanneen uusia ovia avoimille työmarkkinoille. Asiakkaille tuli mahdollisuus työllistyä paikkoihin, joissa ei vaadita pitkää koulutusta ja joihin palkataan paljon henkilöitä kerralla, kuten suojavaatetuotanto, ruuan pakkaus, pihatyöt jne. Toisaalta ohjautuminen koulutuspoluille jäi vähäiseksi oppilaitosten etätyöskentelyn vuoksi, sillä aloihin tutustumiset eivät toteutuneet oppilaitoksissa ja yrityksissä.

Koronan vaikutukset ovat olleet siis suuria niin työnhakijoiden kuin työllisyystoimijoidenkin näkökulmasta. Kevään ja kesän aikana kehitetyt innovatiiviset toimintatavat ovat monissa organisaatioissa tulleet jäädäkseen, ja toimintamalleja kehitetään eteenpäin. Tämän lisäksi olisi myös tärkeää, että kaikilla alueilla ja organisaatioissa sovittaisiin toimintamallit uusien poikkeusolojen varalle.

Loppuvuodesta 2020 aluetoiminta toteuttaa uuden valtakunnallisen kartoituksen, jolloin nähdään, kuinka työllisyystoimijoiden tilanteet ovat muuttuneet kevään ja kesän jälkeen. 🌱

Työllisyydenhoito elinvoimatekijänä kunnassa -esite

Panostamalla työllisyyspalveluihin kunnat saavat lisää kunnallisverotuloja, saavat säästöjä työmarkkinatuen kuntaosuudessa sekä vähentävät maksupainetta toimeentulotuessa sekä sosiaali- ja terveystoimissa.

Kunnille suunnatun esitteen tavoitteena on nostaa esiin keskustelua päätöksenteossa ja tarjota konkreettisia askeleita etenemisen tueksi. Esitteessä on esimerkkejä kuntien malleista, joissa työllisyydenhoito nähdään elinvoiman näkökulmasta, ei sosiaalipalveluna.

Esitteen on kustantanut Kuntaliitto ja se on osa Vates-säätiön esitesarjaa.

Kehittämistoiminnan Extra käsittelee monimuotoista työelämää

Kyyvit käyttöön Extrassa on aiheina mm. mielenterveyden häiriöt ja työhön paluu, Disability Employment Forum -konsepti, miten rekrytoida vammaisen henkilö ja työvoimatarpeen täyttämisen osatyökykyisiä henkilöitä työllistämällä. Extra on tuotettu osana Vatesin kehittämistoimintaa.

Autismikirjo ja työ -esite

Vatesin vamma/sairaus ja työ -sarjassa ilmestyy seuraavaksi Autismikirjo ja työ -esite. Autismikirjon ihmisillä on paljon vahvuuksia, joista on työelämässä hyötyä. Kun tehtävä on sopiva, tukea tehtävästä suoriutumiseen ei välttämättä tarvita.

Esitteessä on kaksi esimerkkiä työskentelystä autismikirjon henkilönä. Siinä

kerrotaan myös yrityksestä, joka palkkaa vain autismikirjon henkilöitä. Lisäksi löytyy tietoa Autismiliiton palveluista ja hyödyllisistä verkkosivuista sekä rekrytoinnin tuesta ja erilaisista mahdollisuuksista mukauttaa työtä tai työympäristöä.

Esite on koottu yhdessä Autismiliiton kanssa ja se ilmestyy vuodenvaihteessa.

TULOSSA: Vuoden toinen Extra käsittelee työkyvyn arviointia

Loppuvuonna 2020 ilmestyy Aluetoiminnan Extra, jonka teemana on työkyvyn arviointi järjestöissä. Poimintoja artikkeleista:

- Jäsenen työkyvyn seuranta Suomen Klubitaloissa
- Järjestöjen rooli kuntakokeiluissa ja työkykyohjelmassa
- Koronan vaikutukset työllisyyteen (aluetoiminnan kysely)
- Asiakaskokemuksia työkyvyn arvioinnista ja työkokeilusta

Voit tilata kaikkia näitä julkaisuja painettuna 1 - 10 kpl. Isommista määristä sovitaan erikseen. Tilaukset: viestinta@vates.fi

Julkaisuihin voi tutustua myös Vatesin sivuilla osoitteessa vates.fi/vatesjulkaisut

Vatesille uusi hallitus vuosille 2021 - 2023

Vates-säätiön uuden hallituksen toimikausi alkaa 1.1.2021. Hallituksen varsinaiset jäsenet ovat **Päivi Puhakka** (Aivovammaliitto), **Sinikka Hiekkala** (Invalidiliitto), **Marianna Ohtonen** (Kehitysvammaliitto), **Alli Tiensuu** (SAK), **Harri Hellstén** (Suomen Yrittäjät), **Jukka Kujala** (Kiipulasäätiö), **Mikko Räsänen** (Elinkeinoelämän keskusliitto), **Olavi Sydänmaanlakka** (Mielenterveyden keskusliitto) ja **Anu Uhtio** (Reumaliitto).

Varajäseniksi on valittu **Laura Andersson** (Invalidiliitto), **Simo Klem** (KVL), **Mikko Heinikoski** (SAK), **Petteri Ora** (Kiipulasäätiö), **Auli Rytivaara** (EK) ja **Janne Jalava** (MTKL).

Hallitus valitsee ensimmäisessä kokouksessaan keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

Job Shadow Day -teemaviikko

Job Shadow Day -teemaviikkoa vietettiin 16. - 22.11.2020. Samaan aikaan mm. Ranskassa vietettiin European Disability Employment Week -viikkoa.

Teemaviikon aikana tiedotettiin mm. työnantajia siitä, mitä päivän kestävä työn seuranta tarkoittaa, keille se on suunnattu ja miksi siihen kannattaa osallistua. Teemaviikko näkyi Vatesin some-kanavilla Twitterissä, Instagramissa ja Facebookissa tunnisteella #jobshadowday jo 2.11. alkaen. Kampanjan suunnitteluun ja toteutukseen osallistui Metropolia Ammattikorkeakoulun opiskelijoita ja aiemmin Job Shadow Day -päiviin osallistuneita toimijoita.

Seuraava Job Shadow Day järjestetään Suomessa 20.5.2021.

Lisätietoja: www.jobshadowday.fi

USEIN KYSYTTYÄ

Vates-säätiön nettisivujen Usein kysyttyä -osiossa on julkaistu uusimpana osiona vastauksia kaupunki- tai kuntalisää koskeviin kysymyksiin. Aiemmin julkaistuja ovat palkkatuki, avotyötoiminta, työolosuhteiden järjestelytuki -osiot.

Tiesitkö, että kaupunki-/kuntalisää voidaan myöntää myös oppisopimuskoulutukseen? Tutustu kaupunki-/kuntalisää <https://www.vates.fi/usein-kysyttya/kaupunki-kuntalisa.html>

Kysymyksiin on vastannut Vatesin lakiasiantuntija **Teppo Rautjärvi**.

Vates lausui kuntakokeiluista ja sote-maakuntien perustamisesta

Vates-säätiö on antanut syksyllä 2020 kolme lausuntoa:

– Lausunto eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle **Työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta**. Vates toteaa lausunnossaan mm., että jos välityömarkkinatoimijoita ei oteta aktiivisesti mukaan kokeiluun, kuntakokeilun aikana monet toiminnot saattavat kadota eikä niitä synny uudelleen kokeilun jälkeen.

– Kuntoutussäätiön ja Vates-säätiön yhteinen lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle **sote-maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta** koskevaksi lainsäädännöksi.

Säätiöt toteavat lausunnossaan, että on tärkeää, että sote-maakunnat pystyvät huomioimaan alueen erityispiirteet, alueelliset palvelutuotannon mahdollisuudet ja palvelutuottajat niin, että palveluiden järjestäminen ja tuotanto alueella on mahdollisimman kustannustehokasta ja

vaikuttavaa.

– Lausunnossaan hallituksen esitysluonnokseen eduskunnalle **sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta ja maakuntien perustamista** koskevaksi lainsäädännöksi Vates-säätiö toteaa mm. seuraavaa: On tärkeää, että huolehditaan siitä, että sote-uudistuksessa

- tuetaan erityisesti niitä väestöryhmiä, joilla on runsaasti toimintakyvyn ja työkyvyn haasteita,
- maakunnissa hyödynnetään tehokkaasti yksityistä ja kolmannen sektorin osaamista, kehittämistyötä ja palvelutuotantoa,
- järjestöjen tarjoama vertaistuki, kokemusasiantuntijuus, innovaatiotoiminta, kumppanuudet sekä niiden tarjoamat palvelut integroidaan hoito- ja palveluprosesseihin sekä palvelurakenteisiin näiden saumattomana osana.

Lausuntoihin voi tutustua Vatesin nettisivuilla: bit.ly/vates_lausunnot

Simo Klem palkittiin Tulisielu-tunnustuksella

Vates-säätiön vuosittain myöntämän Tulisielu-tunnustuksen sai työllisyyden asiantuntija **Simo Klem** Kehitysvammaliitosta.

Tänä vuonna valinnassa painotettiin nuorten ja opiskelijoiden työllistymisen hyväksi tehtyä työtä. Klem on pitkäjänteisesti ja tuloksellisesti edistänyt työllistymistä tukevien ratkaisujen leviämistä eri opintoasteille ja ollut näin tukemassa kehitysvammaisten nuorten pääsyä työelämään.

Tunnustuksen luovutti Vates-säätiön hallituksen puheenjohtaja, MTKL:n toiminnanjohtaja **Olavi Sydänmaanlakka** lokakuussa Vates-päivässä.

KUVA: MEERI RIIHELÄ

Vatesin tilaisuudet uudistuvat

Vates-säätiön vuoden 2021 tapahtumia yhdistävä teema on **Jatkuva oppiminen**. Tapahtumia on enemmän kuin aiemmin, mutta isoja, maksullisia tapahtumia, kuten Vates-päivät, ei ensi vuonna järjestetä. Tapahtumat ovat pääsääntöisesti pienimuotoisia ja niissä huomioidaan myös valtakunnallisen ja paikallisen toiminnan erot.

Tapahtumat toteutetaan koronatilanne huomioiden lähitilaisuutena, verkossa tai niiden yhdistelmänä. Osa tapahtumista striimataan verkossa, ja osasta voidaan tehdä tallenteet.

Vatesin konsepti Disability Employment Forum (DEF) ja siihen liittyvä jokavuotinen tapahtuma jatkuvat entiseen tapaan. Syksyllä 2021 Disability Employment Forum järjestetään yhteistyössä Suomen CP-liiton kanssa.

Vuonna 2020 Disability Employment Forum -konseptiä toteutettiin Mielenterveyden keskusliiton kanssa. DEF-tilaisuus järjestettiin etänä lokakuussa. Katso koostetallenne DEF-tapahtumasta: youtube.com, hakukenttään Vates-säätiö

VESKU – verkkovalmennuksella ja tuetulla työkokeilulla

kohti koulutusta ja työtä

VESKU – verkkovalmennuksella ja tuetulla työkokeilulla kohti koulutusta ja työtä on ESR-rahoitteinen 2-vuotinen hanke, joka alkoi vuoden 2020 lopulla.

Hankkeen taustalla on tarve kehittää työkokeilua vastaamaan paremmin pitkään koulutuksen ja työn ulkopuolella olleiden aikuisten tarpeisiin sekä lisätä osallistujien valmiuksia parantaa opiskelu- ja työllistymisvalmiuksiaan askeleittain etenevän

verkkovalmennuksen avulla. Hankkeen tuloksena syntyy toimintatapa, jossa työpaikoilla tapahtuvan työkokeilun aikana arvioidaan systemaattisesti osallistujan työ- ja toimintakykyä sekä osaamista ja osaamistarpeita.

Hankkeen toteuttaa Silta-Valmennusyhdistys yhdessä Vates-säätiön ja Tampereen aikuiskoulutuskeskuksen (TAKK) kanssa.

VATES-SÄÄTIÖ

Vates-säätiö sr on asiantuntijaorganisaatio, joka edistää vammaisten, pitkäaikaissairaiden tai osatyökykyisten henkilöiden yhdenvertaista työllistymistä, siirtymää avoimille työmarkkinoille, työhön kuntoutumista sekä sosiaalisen työllistämisen toimialan yksiköiden toimintamahdollisuuksia. Toiminta on valtakunnallista.

Vates-säätiöllä on tällä hetkellä 47 taustayhteisöä. Taustayhteisöt ovat valtakunnallisia vammaisjärjestöjä ja niiden alueellisia yhdistyksiä sekä erityishuollon kuntayhtymiä ja työllistämispalveluita tuottavia toimijoita.

Autismiliitto ry	Lahden Työn Paikka Oy
Avain-säätiö sr	Laptuote-Säätiö sr
Buusti ry	Lihastautiliitto ry
Caritas-Säätiö sr	Meriva sr
Epilepsialiitto ry	Mielenterveyden keskusliitto ry
Etelä-Suomen aluehallintovirasto	MIELI Suomen Mielenterveys ry
Eteva kuntayhtymä	Neuroliitto ry
Filha ry	Nuorten Ystävät ry
Förbundet De Utvecklingsstördas Väl, FDUV	Näkövammaisten liitto ry
Helsingin Diakonissalaitoksen säätiö sr / Rinnekoti	Parik-säätiö sr
Hengityслиitto ry	Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry
Invalidiliitto ry	Puustellin tuki ry
Kanta-Hämeen Hengitys ry	Päijät-Hämeen Hengitysyhdistys ry
Kehitysvammaisten Tukiliitto ry	Satakunnan sairaanhoitopiirin kuntayhtymä
Kehitysvammaliitto ry	Silta-Valmennusyhdistys ry
Kevama Oy	Sininauhaliitto ry
Kiipulasäätiö sr	Sosiaalipalvelusäätiö OTE sr
Kokkotyö-säätiö	Suomen CP-Liitto ry
Kuntoutussäätiö sr	Suomen Klubitalot ry
Kuuloliitto ry	TITRY ry
Kuurojen Liitto ry	TOIMI-työvalmennussäätiö sr
Kuurojen Palvelusäätiö sr	Turun Seudun Hengitysyhdistys ry
Kärkulla Samkommun	Uudenmaan Vammaispalvelusäätiö sr
	Yritystaito Oy

YHTEYSTIEDOT

Vates-säätiö sr
Oltermannintie 8,
00620 Helsinki
PL 40, 00621 Helsinki

vates-saatio@vates.fi
www.vates.fi
www.valityomarkkinat.fi
www.jobshadowday.fi
www.tyohonvalmentaja.fi

Henkilöstö

Sähköpostit muotoa
etunimi.sukunimi@vates.fi

Jaana Pakarinen
Toimitusjohtaja
0400 764 793

Marianne Pentikäinen
Johdon sihteeri
Yleishallinto ja verkkoviestintä
044 743 1929

Tiina Jäppinen
(työvapaalla)
Viestintävastaava

Anne Korhonen
Kehittämiskoordinaattori
Työhönvalmennus ja
ammattillinen kuntoutus
045 676 5473

Jukka Lindberg
Kehittämispäällikkö, elinkeinot
040 541 9493

Annemaria Ojanperä
Viestintäsuunnittelija
044 705 5422

Hanna Ranta-Pitkänen
Aluekoordinaattori
044 421 4645

Teppo Rautjärvi
Asiantuntija, lakiasiat
050 465 2740

Kaija Ray
Kehittämispäällikkö, osaaminen
0440 724 944

Meeri Riihelä
Järjestösihteeri
044 773 5708

Tuuli Riisalo-Mäntynen
Aluekoordinaattori
0440 396 848

Ella Rytönen
Toimistoapulainen
044 369 8649

Kati Savela-Vilmari
Viestintävastaava
044 587 9568

Joni Ulmanen
Viestintäharjoittelija
044 901 6016

Pasi Ylipaavalniemi
Talouspäällikkö
044 521 2133

Osatyökykyisten työllistämisen edistämisen keinot

1

Toimet avoimilla työmarkkinoilla

Vamma tai sairaus ei haittaa olennaisesti työn tekoa. Osaaminen vastaa työtehtävää.

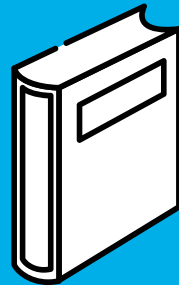
Keinot: Palkkatuki, työhönvalmentajan tuki ja työn mukautus.

Osaamisen lisääminen ja valmiudet kohti avoimia työmarkkinoita

Vamma tai sairaus ei haittaa olennaisesti työn tekoa. Osaaminen vastaa työtehtävää

Keinot: Palkkatuki, osaamisen kehittäminen, valmennus ja tuki avoimille työmarkkinoille siirtymiin.

2

Työelämäosallisuuden edistäminen

Laajemmat kuntoutusta ja työllistymistä edistävät toimet. Toiminnan luonne on enemmän elämänhallinnan ja toimintakyvyn tukemista.

Keinot: Kuntoutus, osallisuuden lisääminen ja elämänhallinnan tukeminen.

3

